

Pohľady

Z OBSAHU:

SLOVÁCI V RAKÚSKU MAJÚ PO ROKOCH
MENŠINOVÚ RADU / str.2

PETER LIZÁK NOVÝM VELVYSLANCOM SR
V RAKÚSKU / str.3

ROZHOVOR S REGINOOU OVESNY-STRAKA / str. 4

Christian Lettner: EIN MITTELEUROPA - OSCAR
OSKAR PRE STREDNÚ EURÓPU / str. 8

Jozef Macura: KLUBOVÉ VEČERY / str. 10

SPISOVATEĽ A ČLOVEK ĽUDO ZÚBEK / str.15

Filmový klub: MUZIKA A SLEPÉ LÁSKY / str.20

Vlado Mlynár: EÚ A ĽUDSKÉ PRÁVA / str.24

Daniela Helienek: VIACJAZYČNOSŤ
- NEVYHNUTNOSŤ, ALEBO ŠANCA? / str. 26

Ingrid Konrad: IRMA TRKSÁK / str.28

Pavol Dobšínský: KDE SA VODA SYPALA
A PIESOK LIAL... / str. 34

Pozvánka do kina: JURAJ JAKUBISKO – BATHORY / str. 37

Portál viedenského Kostola
Panny Márie na nábreží.
Viac sa dočítate na strane 16.
Autorka fotografie: Jana Gregor.

VOLKSGRUPPENBEIRAT DER WIENER SLOWAKEN

Nach immerhin mehr als 7 Jahren ist am 23.04.2008 der neue Volksgruppenbeirat der Wiener Slowaken durch den Bundeskanzler für die Dauer von vier Jahren bestellt worden. Man fragt sich was es bedeutet – wieso 7 Jahre? Im Jahr 2001 ist nach einer schweren Krankheit unsere Tana Benovsky von uns gegangen. Es war ein schwerer Schlag für mich persönlich, aber auch für die Aktivitäten der SlowakInnen in Österreich. Sie war einer der Aktivistinnen, die Slowaken geholfen haben sich als eigene Volksgruppe im Jahr 1993 zu etablieren. Sie war bis zu Ihrem Tod für die Volksgruppe tätig unter anderen als Vorsitzende des Volksgruppenbeirates.

Seit dem Jahr 2000 ist der Volksgruppenbeirat nicht mehr zu einer Sitzung zusammen getroffen. Wir haben mehrmals Kandidaten für eine Neukonstituierung nominiert. Aber Politik in diesem Lande hat andere Sorgen gehabt als sich um eine kleine Volksgruppe zu kümmern. Das war die Zeit der Schwarz-Blauen Regierung wo sich damals eine Menge höherer Beamter vor einer „Umfärbung“ gefürchtet hat. Wen man bedenkt, dass z.B. im Innenministerium bis zu dem Zeitpunkt nur SPÖ Minister regiert haben, kann man sich vorstellen, wie die Kräfteverhältnisse oder -färbung damals herrschten. Einiges haben wir ja auch am Rande der parlamentarischen Untersuchung im „Bankenausschuss“, oder beim Bawag Prozess mitgekriegt.

Im dritten Anlauf, nach unzähligen Interventionen bei österreichischen PolitikerInnen aller Parteien, sowie bei dem Botschafter der SR und in den Medien hat sich dann dieses Jahr wirklich etwas getan und die vorgeschlagenen Personen

sind in den Beirat berufen worden. Die Bundesregierung hat darauf Bedacht zu nehmen, dass die in der betreffenden Volksgruppe wesentlichen politischen und weltanschaulichen Meinungen entsprechend vertreten sind. Was heißt es? Für die politischen Parteien sind Abg. Z. NR Elisabeth HLAVAC und GR und LABG. Petr BAXANT bestellt worden. Wir haben versucht die ersten Kontakte zu knüpfen – noch ohne Erfolg. Für die Volksgruppe sind Arch. Dipl.Ing. Ingrid KONRAD, Dipl. Ing. Vladimír MLYNAR und Mag. Daniela HELIENEK bestellt worden. Für die kirchlichen oder religiösen Organisationen Pfarrer Lic. Pavol DUBOVSKY.

Angesichts der geringen Akzeptanz der Volksgruppen im Mehrheitsvolk sind gesetzliche Regelungen und Einbindung der Volksgruppen in Entscheidungsprozesse von großer Wichtigkeit. Es wäre sinnvoll, die Vorschläge zur Verbesserung der Lage der slowakischen Volksgruppen in die Sitzungen des Volksgruppenbeirates einzubeziehen. Auf diese Weise könnten die Interessen aller der im Volksgruppenbeirat Vertretenen auf Grund einer bereits bestehenden gesetzlichen Regelung gehört werden. Mit Beirat haben wir die Möglichkeit auf einer offiziellen Ebene mit Bundeskanzleramt zu kommunizieren. Die Vereinbarungen und Gespräche werden aufgenommen und die Entscheidungen im Protokoll festgehalten.

Wir danken auf diesem Wege allen, die uns auf irgendwelche Art und Weise in unserem Anliegen unterstützt haben. Wie geht's weiter? Es fehlt nur noch den Beirat zur Arbeit zu erwecken. Ich hoffe, dass dieser letzte Schritt nicht Jahre dauern wird. ■

PETER LIZÁK NOVÝM MIMORIADNYM A SPLNOMOCNENÝM VEĽVYSLANCOM

SLOVENSKEJ REPUBLIKY V RAKÚSKU

14. januára 2008
odovzdal mimoriadny
a splnomocnený
veľvyslanec Slovenska
v Rakúskej republike
Peter Lizák
poverovacie listiny
rakúskemu
spolkovému
prezidentovi
Heinzovi Fischerovi.
Prezident pri tejto

príležitosti ocenil vysokú úroveň vzájomných vzťahov Slovenska a Rakúska, ako aj jeho osobné kontakty so slovenským partnerom Ivanom Gašparovičom. Prezident Fischer vyjadril aj plnú podporu prípravám SR pre prijatie meny euro a prisľúbil odovzdávanie rakúskych skúseností spojených so vstupom do Európskej menovej únie. Potiaľ správa TASR.

Osobnosť Petra Lizáka nie je Slovákom v Rakúsku neznáma. Koncom 90. rokov pôsobil vo Viedni na veľvyslanectve ako vyslanec a od začiatku prejavil záujem o slovenskú menšinu. Pod jeho patronátom sme na Paniglgasse v štvrtom viedenskom okrese odhaľovali spolu s Maticou slovenskou pamätnú tabuľu k 150. výročiu založenia Slovenskej národnej rady práve na pôde Viedne. Tento rok sa 16. septembra 2008 pripravujú oslavy 160. výročia tejto pre slovenský národ významnej udalosti.

Aj teraz, keď po poste veľvyslancu SR pri OECD prebral Peter Lizák funkciu veľvyslancu po Dr. Klimkovi, okamžite sa s nami spojil a zaujímal sa o celú našu agendu. Tá mu síce počas celých tých rokov jeho pôsobenia vo Viedni nebola neznáma, ale predsa len z terajšej pozície vidí ďalšie možnosti spolupráce s našou slovenskou komunitou. Na túto spoluprácu sa tešíme a novému veľvyslancovi SR v Rakúskej republike želáme všetko najlepšie a veľa pozitívnej energie v jeho významnej práci pre rodné Slovensko.

ik

Milí čitatelia Pohľadov,

mám rada leto, ale tento rok si ani neviem spomenúť, kedy sa začalo. Začalo sa totiž oveľa skôr, ako sme zvyknutí. Zvyknutí počas nášho krátkeho bytia v porovnaní s nekonečnou históriou nášho univerza. Vždy nanovo očakávame, že všetko bude tak, ako sme zvyknutí, ako sme sa to naučili a ako sme to či ono spoznali. Ale veci sa majú inak – život nás neustále stavia pred nové skúsenosti, prináša nové starosti aj radosti. Nikdy nevstúpime do tej istej rieky; a tak to asi má byť.

Rok 2008 pripomína svojou poslednou cifrou veľa udalostí. Priam provokuje spomenúť si na roky meruôsmie. Vo mne osmička na konci evokuje spomienku na jednu udalosť v roku 1978. Boli sme maturitný ročník. 1. apríl toho roku padol na sobotu a ako to za reálneho socializmu občas bývalo, táto sobota bola pracovná a my, študenti, sme zdieľali nadšenie s pracujúcim ľudom a museli sme ísť do školy. Ako každoročne sme chceli v tento deň pripraviť pre profesorov nejaký ten nevinný prvoaprílový žartík. Vymysleli sme, že všetci študenti prídu v ten deň do školy naraz. Podcenili sme pritom viacero skutočností. V okolí gymnázia sa určili miesta na stretnutia, aby sme odtiaľ spoločne zamierili ku škole a do budovy vošli naraz. Všetko bolo pripravené s matematickou presnosťou, veď sme v škole mali výberovú matematickú triedu. Jedno z miest zrazu bolo pred vtedajším ministerstvom školstva. Keď jeho zamestnanci videli, čo sa deje pod ich oknami, nelenili a zatelefonovali nášmu pánovi, pardon, súdruhovi riaditeľovi, že jeho študenti štrajkujú, a tým ignorujú pracovnú sobotu a program komunistickej strany atď., atď. Ako sme touto prvoaprílovou udalosťou rozjarení gymnazisti prúdili do školskej budovy, na schodišti nás vítal od zúrivosti červený riaditeľ a vrieskal na nás niečo o vzbure a štrajku a že to, čo sme práve v tomto roku urobili, pripomína neslávne meruôsmie roky a že je to otvorená provokácia a že budeme za to najexemplárnejšie potrestaní... A neostalo pri slovách, predsedovia všetkých tried boli podmienene vylúčení zo Socialistického zväzu mládeže, čo v maturitnom ročníku vtedy znamenalo, že nemohli byť prijatí na vysokú školu...

Všetko sa mení, aj my sa meníme, pokúšame sa neustále urobiť z vecí a diania okolo nás to najlepšie. A tak je to aj s našim časopisom, ak ste si ho obľúbili, je to vďaka snahe všetkých tých, bez ktorých pomoci by neuzrel svetlo sveta. Ďakujem touto cestou všetkým, s ktorých podporou časopis vznikol. Tento rok vás čakajú dve rozšírené čísla. Pri ich čítaní vám želáme pekné leto, aj keď sa začalo skôr, ako sme zvyknutí.

Vaša Ingrid Konrad

REGINA OVESNY-STRAKA

OBJAVOVANIE NEPOZNANÉHO SLOVENSKA

Regine Ovesny-Straka, generálnej riaditeľke Slovenskej sporiteľne, a.s., udelili spolu s Jánom Juhásom, personálnym riaditeľom VSS, a.s., Košice a Róbertom Šimončícom, generálnym riaditeľom spoločnosti Microsoft Slovakia, Slovenskú cenu roka za riadenie a rozvoj ľudských zdrojov 2005 v kategórii osobností personálneho manažmentu

Jednou zo známych osobností v slovenskom bankovníctve je prezidentka Slovenskej bankovej asociácie, Rakúšanka pani Regina Ovesny-Straka, ktorá stojí na čele najväčšej slovenskej banky – Slovenskej sporiteľne. Mag. Regina Ovesny-Straka vyštudovala Ekonomickú univerzitu vo Viedni. Po ukončení štúdií pôsobila na viacerých pozíciách v Creditanstalt Bank (1982 – 1994). Na Slovensko prišla v roku 1994 a do roku 1999 pôsobila ako členka a hovorkyňa predstavenstva rakúskej banky Creditanstalt. Po fúzii Creditanstalt s Bank Austria sa stala predsedníčkou Predstavenstva Bank Austria Creditanstalt Slovakia. Po kúpe Slovenskej sporiteľne rakúskou Erste Bank sa v roku 2001 stala je generálnou riaditeľkou a predsedníčkou predstavenstva Slovenskej sporiteľne a zároveň prezidentkou Slovenskej bankovej asociácie. Pani Ovesny-Straka získala v ankete ekonomického časopisu Trend ocenenie Manažér roka 2007. S touto úspešnou a šarmantnou ženou sa zhovárala Helena Steiner.

Pri pohľade na vaše meno sa natíska otázka vášho pôvodu.

Áno. Mám typické viedenské meno. Moja stará mama Strakova pochádzala z Brna a mama môjho manžela z Olomouca. Stará mama hovorila už len po nemecky. Keď prišli do Rakúska, bol v Československu už komunizmus. Často mi hovorila, že by sa chcela vrátiť do Prahy, lebo tam žila jej sestra. Písali si listy, ale nič viac. Veľmi ju chcela ísť navštíviť, ale my sme ju odhovárali, lebo potom by sa už nemohla vrátiť späť. A každý rok pred Vianocami sme chystali balík s potravinami. Mama, stará mama a ja sme boli v kuchyni, to mám stále pred očami, a tam sme balili kakao, kávu atď. a všetko to bolo potrebné veľmi jasne rozpísať v zo-

zname priloženom k balíku. A my sme len dúfali, že sestra mojej starej mamy to dostane. Sú to stále veľmi živé spomienky.

Aký bol váš vzťah k rodnej krajine – ku kultúre, k jazyku – vašej starej mamy predtým, ako ste prišli na Slovensko?

Stará mama o Československu veľa hovorila a ľutovala, že tam nemôže ísť. Bol to do určitej miery naďalej jej domov, napriek tomu, že už roky žila vo Viedni. Ja som bola prvý raz v Bratislave v roku 1990. Počas komunizmu sme boli v Prahe, pre mňa to bolo trochu šokujúce, lebo tam bol cítiť ten tlak na ľudí, ako boli obmedzovaní, pamätám si na to, že nikto sa neusmieval. Keď som v roku 1990 bola v Bratislave, prechádzali sme sa raz s manželom popri Dunaji. Počul nás taký starý manželský pár hovoriť po nemecky. Prihovorili sa nám v takej krásnej „schönbrunnerdeutsch“: „Sme strašne radi, že teraz môžeme hovoriť po nemecky a niekto nám aj odpovie, lebo teraz už je všetko dovolené.“

Po skončení univerzity ste ako ekonómka mohli pracovať v rôznych oblastiach, ale vy ste sa rozhodli pre bankovníctvo. Čo vás na tomto sektore priťahuje a ako ste sa k nemu dostali?

Úprimne musím povedať, že to bola skôr náhoda. Hľadala som si po skončení školy prácu, samozrejme, v ekonomickej sfére. Najprv som chcela ísť do kultúry, lebo touto oblasťou som sa zaoberala vo svojej diplomovej práci. Ale potom som si uvedomila, že chcem chodiť do opery a predstavenie si vychutnať, nielen sa zaoberať jej rozpočtom. Dostala som ponuku od banky Creditanstalt v odbore Komunikácia a sponzoring a to ma zaujalo. Tá práca ma jednoducho chytila a tam som aj zostala.

Aké boli vaše začiatky na Slovensku?

Moje skúsenosti boli viac-menej pozitívne. Pravda je, že keď som prišla na Slovensko, bola som prvé tri mesiace veľmi stratená, nakoľko som nevedela po slovensky. Ale to je prirodzené a to treba prežiť. V tom čase neboli v Bratislave žiadne správy a noviny v anglickom alebo nemeckom jazyku, takže som bola úplne závislá od kolegov. Tá situácia bola dosť neprijemná, keďže som musela riadiť banku. Ale kolegovia mi veľmi pomáhali, keď som niečo hľadala. Hlavne jeden z mojich kolegov z predstavenstva mi pomohol pochopiť mentalitu ľudí a spoznať krásu tejto krajiny. A vďaka tomu som sa mohla relatívne rýchlo cítiť na Slovensku ako doma. Musím povedať, že moje skúsenosti na Slovensku ma utvrdili v tom, že človek vlastne nemá rád krajinu ako takú, ale zamiluje si ľudí, ktorí v nej žijú.

Vo finančnej sfére nie je bežné, aby na vedúcom poste bola žena.

Je pravda, že vo finančnej sfére nie je zvykom vidieť ženy vo vedúcich pozíciách. Na druhej strane si ale myslím, že sa táto situácia mení tak na Slovensku, ako aj v Rakúsku. Predovšetkým v skupine Erste Bank vidieť už viac žien vo vedúcich pozíciách. Ja som zástankyňou kvality a profesionality aj vo fungovaní zmiešaného tímu, a to vďaka využitiu kombinácie vlastností oboch strán.

Ak by ste porovnali situáciu – je na Slovensku viac žien vo vysokých funkciách ako v Rakúsku?

Situácia na Slovensku je lepšia. Myslím, že to súvisí s históriou. Počas komunizmu museli ženy pracovať, aby vylepšili finančnú situáciu rodiny. Automaticky sa dostávali do vyšších funkcií, nakoľko podávali dobré výsledky. I keď si myslím, že aj v Rakúsku sa situácia pomaly mení.

Foto: www.bratislavamagazine.sk

Čo pre vás znamená komunikácia?

Som zástancom otvorenej komunikácie – je to môj cieľ, je to môj sen, v práci, ako aj v súkromí. A tak komunikujem so zamestnancami, ale aj s klientmi otvorene. Nie je to vždy príjemné, lebo sú tam aj konfliktné situácie, ale podľa mňa je to úprimnejšie. Inak sa spôsobujú nedorozumenia, zlé pocity a klebety. Aj keď klient žiada o úver a mi mu ho nemôžeme poskytnúť, treba mu to vysvetliť. Myslím si, na to má nárok. Zažila som to a nie sú to príjemné rozhovory, ale to je profesionálny prístup. Aj zamestnanci majú nárok, aby im vedúci povedal veci na rovinu. Samozrejme, budú oponovať, budú kritizovať nadriadeného, ale to treba brať. Zamestnanec dostane šancu sa zlepšiť, len ak to počuje jasne, a to aj chápe. A je dôležité zistiť, či tá druhá strana chápala, čo som jej chcela povedať.

Rovnako to platí u mňa aj v súkromnom živote. Iste je lepšie sa raz pohádať a potom je všetko oveľa jasnejšie, ako to držať v sebe a ten kopec problémov narastá a nič sa nerieši.

Myslíte si, že aj v profesionálnom živote je potrebná aj zábava, nielen práca?

To je veľmi, veľmi, veľmi dôležité. A dávam na to dôraz aj v banke. Veď život sám osebe je dosť ťažký. Je to zlý signál, keď sa nevieme zabávať. A tak organizujeme pre našich zamestnancov v banke veľa podujatí, ako plesy, hry a iné spoločné akcie a tam je naozaj zá-

bava, ktorá trvá až do rána. To je potrebné. Aj ja sa zúčastňujem na týchto podujatiach, aj ja sa zabávam, do určitej miery by to mala byť súčasť nášho každodenného života. Treba niekedy aj vtipkovať, lebo potom je všetko jednoduchšie a človek berie aj problémy oveľa ľahšie a aj ich riešenie sa nájde rýchlejšie.

Pôsobíte na Slovensku takmer trinásť rokov. Splnili sa vaše predstavy a očakávania?

Neviem povedať, aké očakávania som mala. Bol to jednoducho pre mňa cudzí svet. Keď som sem prišla, bolo všetko tak trochu sivé. Ale táto krajina urobila veľmi veľký pozitívny krok vpred. Až neskutočné, čo sa za tých 13 rokov zmenilo. Nie je to vidieť len v Bratislave, keď si zájdeme s manželom do reštaurácie. Je to vidieť aj na ľuďoch. Napríklad na niektorých našich zamestnancoch, ktorých som mala možnosť sledovať od začiatku môjho pôsobenia. Tak veľmi veľa sa medzitým udialo. Je naozaj obdivuhodné, ako sa títo ľudia zmenili, osobnostne a profesionálne vyrástli. Možno povedať, že realita prekročila moje predstavy o vývoji krajiny.

Cítite sa na Slovensku už ako doma?

Áno, cítim sa tu ako doma. A pre mňa je zaujímavé, že som si to ani neuvedomovala. Ale raz mi môj manžel povedal: „Vieš, ja už mám pocit, že ty si na Slovensku viac doma ako vo Viedni.“ Myslím si, že má pravdu. Určite som častejšie na Slovensku a komunikujem viac so Slováckmi ako s Rakúšanmi. Medzičasom viem oveľa lepšie vycítiť, čo trápi ľudí na Slovensku ako v Rakúsku. Samozrejme, mám naďalej priateľov v Rakúsku, veľmi si ich vážim, ale už nemám ten priamy kontakt a stratila som trochu cit pre ich každodenné problémy.

Mali ste čas popri práci spoznať bližšie aj slovenskú kultúru?

Kultúra je pre mňa spôsob, akým sa vyrovnáť s každodennou realitou, potrebujem ju. Pozitívny vzťah ku kultúre som mala možnosť získať vďaka mojim rodičom. Veľmi skoro ma brali na koncerty, do opery. Predovšetkým mám blízky vzťah k hudbe. Hlavne klasická hudba mi pomáha a veľa mi dáva. Zároveň ma motivuje a upokojuje. Na Slovensku mám veľmi rada folklórnu hudbu. Predovšetkým tú trochu ťažkú, smutnú slovenskú hudbu. Niekedy veľmi veselú a niekedy veľmi smutnú. Takisto chodím na Slovensku rada do divadla. Dokonca už veľa rozumiem, teda okrem dialektov – preto by som nešla do divadla na východnom Slovensku. Slovenskú kultúru mám veľmi rada. Máte tu mnoho skrytých pokladov, napríklad tie krásne drevené kostoly, ktoré v Rakúsku nepoznajú.

A čo máte najradšej z rakúskej kultúry?

Rakúska kultúra má predovšetkým z hudobnej stránky veľa čo ponúkať. Či už napríklad Mozart, Beethoven alebo celá Straussova rodina. „Valčík na modrom Dunaji“ ako aj „Tichá noc, svätá noc“ je niečo krásne. Nakoľko som v Rakúsku vyrastala a študovala, tak mám oveľa bližší vzťah k rakúskej literatúre.

Čo si myslíte o Slováckoch?

Čo ma na Slováckoch od prvého dňa fascinovalo, bola ich srdečnosť. To je niečo, vďaka bohu, čo sa tu zachovalo. Síce sa to trochu mení, a to aj asi hlavne kvôli tomu, že Slováci sa stávajú bohatšími. Ľudia sú veľmi ochotní pomôcť. Takisto veľkú úlohu hrajú emócie, a v tejto oblasti musia manažéri na Slovensku dávať veľký pozor. Kritické pripomienky si ľudia berú veľmi často príliš osobne a až moc k srdcu. Ale hlavne tá srdečnosť, to som v Rakúsku, aj na manažérskych postoch nezažila. A aj preto rada vykonávam túto pozíciu, lebo to nerobím len pre firmu, ale aj pre ľudí.

Ďalším pozitívnym aspektom je slovenská skromnosť. Negatívnou stránkou ale je, že sa Slováci nevedia dobre predávať. Takisto, že sa nevedia postaviť na vlastné nohy. To sa musia ešte učiť. Nemyslím, že je nutné sa stať arogantným a namysleným. Skôr by bolo vhodné si ponechať určitú skromnosť, ako aj schopnosť sa postaviť na vlastné nohy a povedať „my sme my a za niečo stojíme.“ To by bolo veľmi fajn.

V čom sa podľa vás naše dva národy asi najviac odlišujú?

Neviem, či to závisí viac od mentality alebo od vývoja národa. V podstate sú si oba národy veľmi podobné, ale nie rovnaké. Určite malo Rakúsko viac času na zmenu spoločnosti. Slovensko bolo historickými udalosťami inak ovplyvnené. Možno to sledovať na delení spoločnosti do vrstiev. Taká tá stredná vrstva na Slovensku momentálne chýba, čo je škoda. A táto situácia tiež má vplyv na mentalitu spoločnosti.

Ako trávite voľný čas?

V lete ideme s manželom hrať golf. Myslím si, že je to výborný šport pre manažérov, lebo tam človek zistí, že nasilu nič nefunguje. To znamená, treba tam byť trpezlivý, čomu sa učím, a úplne si uvoľniť svoje myšlienky. Keď rozmýšľam o práci v banke, potom jednoducho nič netrafím. Musím sa teda naozaj sústrediť na tú loptičku, lebo keď to nerobím, ani tá loptička nerobí, to čo chcem. Ďalej rada čítam, v zime lyžujem, rada varím. Varenie je pre mňa tiež určitý oddych, ak to nie je každý deň. A rada sa prechádzam s manželom, stretávam s priateľmi. Jednoducho sa stretnúť pri večeri a iba sa rozprávať, to je skvelé.

Ďakujeme za rozhovor.

Rozhovor viedla Helana Steiner, spracovali zl a ik

EIN MITTELEUROPA-OSCAR FÜR EIN TRAURIGES STÜCK GESCHICHTE

Ende Februar wurde der Film „Die Fälscher“ in Los Angeles mit dem Oscar in der Kategorie „Bester fremdsprachiger Film“ ausgezeichnet. Der Oscar-Gewinn durch den österreichischen Regisseur Stefan Ruzowitzky bedeutet den ersten Oscar für Österreich überhaupt, was hierzulande eine gewisse „Wir sind Oscar!“-Stimmung aufkommen ließ. Doch was auf den ersten Blick als ein astreiner Österreich-Oscar erscheint, entpuppt sich bei genauerem Hinsehen als ein klarer Mitteleuropa-Oscar. Wie kommt das?

Geübte Mitteleuropäer erkennen bereits im Nachnamen des in Wien geborenen Erfolgsregisseurs Ruzowitzky eine mitteleuropäisch-slawische Wurzel, und einem Hinweis auf irgendetwas mit Rosen. Tatsächlich stammen die Vorfahren der Familie Ruzowitzky aus der Ukraine, genauer aus der wichtigen k. u. k. - Stadt Lemberg. Doch die Verbindung des „österreichischen“ Oscars mit dem früheren Kulturraum der Habsburgermonarchie hat noch eine viel direktere Komponente. Der prämierte Film „Die Fälscher“ beruht auf den Lebenserinnerungen des slowakischen Buchdruckers Adolf Burger, der am 12. August 1917 im nordslowakischen Veľká Lomnica bei Poprad geboren wurde.

Burger war einer von über 140 Häftlingen des Konzentrationslagers Sachsenhausen (Deutschland), die in der so genannten Operation Bernhard vor allem Pfund-Banknoten in großen Mengen fälschten, um die irrsinnige Kriegsmaschinerie des Dritten Reiches zu finanzieren und um die Wirtschaft der Alliierten zu destabilisieren. Im August 1942 wurde Burger gemeinsam mit seiner Frau Gisela ins KZ nach Auschwitz verschleppt. Als gelernter Buchdrucker und Setzer wurde Adolf Burger zwei Jahre später in die Fälscherwerkstatt des KZ Sachsenhausen bei Berlin

kommandiert. Von den herannahenden Alliierten flüchtend, wurde die Fälscherwerkstatt zuerst nach Mauthausen in Oberösterreich und später ins KZ Ebensee, im Salzkammergut, verlegt. Dort wurde Burger am 5. Mai 1945 schließlich befreit. Seine Frau Gisela Burger wurde von den Nazis im Konzentrationslager Birkenau grausam vergast. Nach Kriegsende erfuhr Burger, dass auch sein Vater und seine Mutter in Konzentrationslagern umgekommen waren.

Burger hat sich bereits vor seiner Verhaftung in der Slowakei als Fälscher betätigt - damals allerdings um Menschenleben zu retten. Der von Hitler eingesetzte nationalsozialistische Statthalter in der damals faschistischen Slowakei, Jozef Tiso, verfügte, dass alle Personen, die vor 1938 getauft wurden, nicht ins KZ nach Auschwitz mussten. Also begannen Burger und ein paar Kollegen, Taufscheine zu fälschen, was später zu seiner Verhaftung führte.

Seit Kriegsende lebt Burger in Prag. Er hat zwei Bücher über seine Erinnerungen in den Konzentrationslagern der Nazis geschrieben und auch in Schulklassen über seine Erlebnisse berichtet. Sein Buch „Des Teufels Werkstatt“ war schließlich die Vorlage für den Oscar-Film „Die Fälscher“.

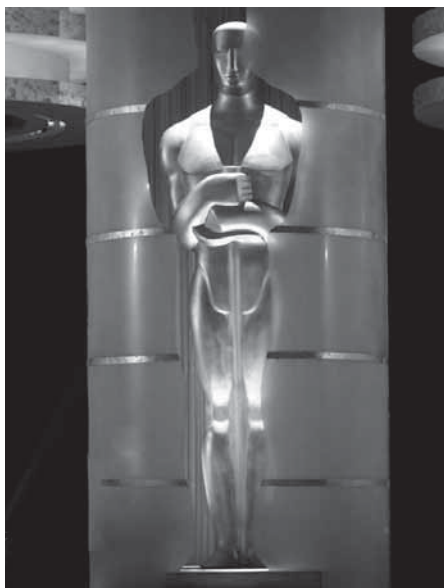
An seiner Heimatgemeinde Veľká Lomnica ist der Oscar-Gewinn, der auf den Lebenserinnerungen seines „Sohnes“ basiert, bisher spurlos vorbeigegangen. Zumindest gab es bei einem Besuch Anfang März auf der Internetseite der Stadt keinerlei Hinweis. Die aktuellste Meldung bezog sich damals auf die Feiern zum 750-Jahrgemeinde-Jubiläum vom August 2007.

Anders sieht das für den Oscar-Regisseur aus. Die Website der oberösterreichischen Gemeinde Desselbrunn verkündete den Oscar-Gewinn ganz stolz, weil Stefan Ruzowitzky sechs Jahre lang in dieser Gemeinde gelebt hat. ■

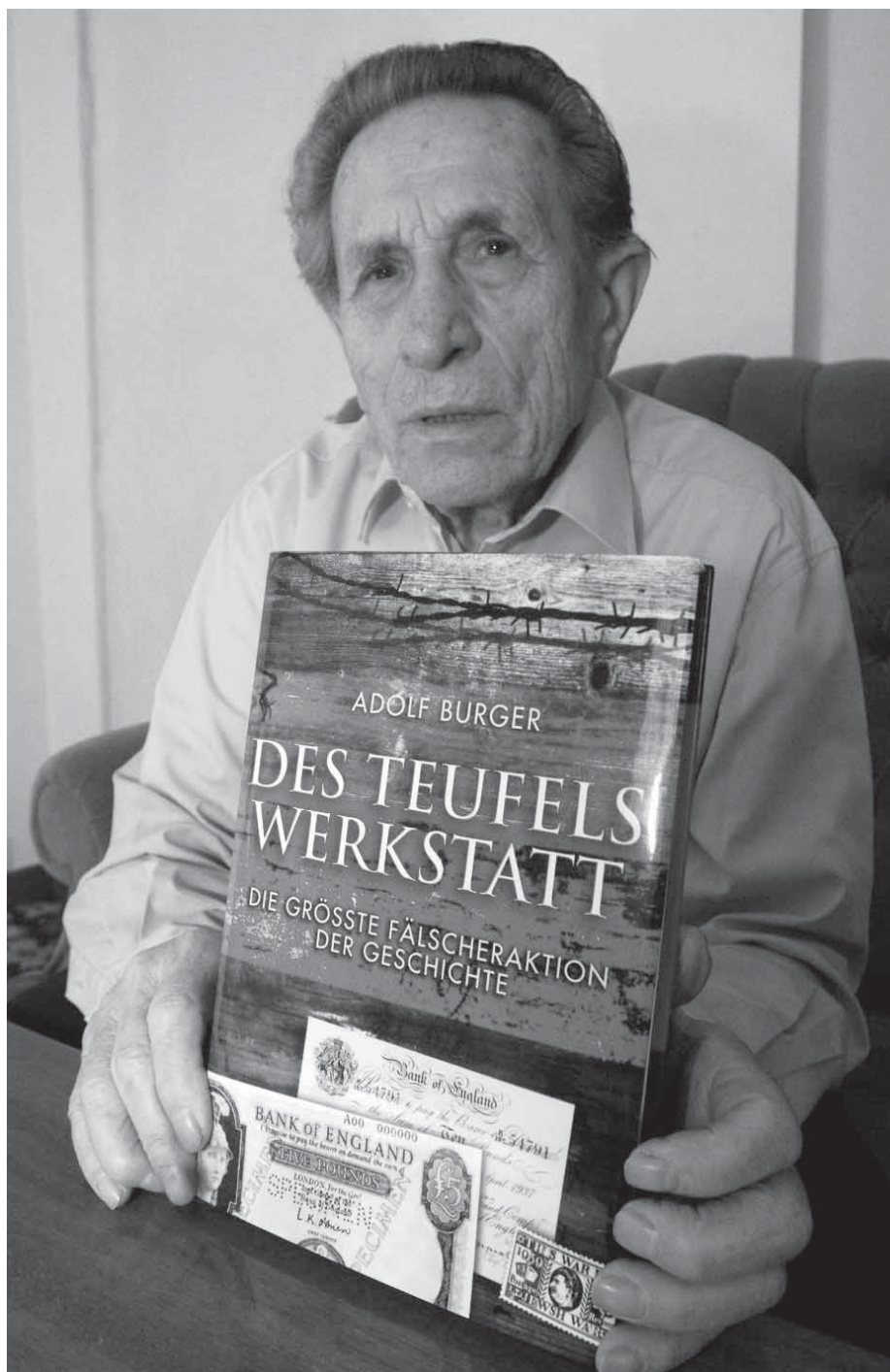
OSKAR PRE STREDNÚ EURÓPU

Koncom februára v Los Angeles ocenili v kategórii Najlepší zahraničný film *Falšovateľia*. Oskar pre rakúskeho režiséra Stefana Ruzowitzkého je vôbec prvým Oskarom pre Rakúsko, čo vyvolalo v tejto krajine nezvyčajné nadšenie: „My sme Oskar!“ Z toho, čo na prvý pohľad vyzerá ako jasný Oskar pre Rakúsko, sa ale pri bližšom pohľade vykľul jednoznačný Oskar pre celú strednú Európu.

Skúsený Stredoeurópan rozpozná hneď na priezvisku úspešného režiséra jeho stredoeurópske slovanské korene. Predchodcovia rodiny Ruzowitzky skutočne pochádzajú z Ukrajiny, presnejšie povedané z C&K mesta Lvov. Prepojenie „rakúskeho“ Oskara s niekdajším kultúrnym priestorom habsburskej monarchie má aj inú dimenziu. Ocenený film *Falšovateľia*

je založený na životných spomienkach slovenského tlačiara kníh Adolfa Burgera, ktorý sa narodil 12. augusta 1917 na severe Slovenska, neďaleko Popradu v meste Veľká Lomnica.

Burger bol jedným z vyše stoštyridsiatich väzňov koncentračného tábora Sachsenhausen v Nemecku, ktorí v rámci takzvanej operácie Bernhard falšovali vo veľkom množstve

predovšetkým anglické bankovky, aby financovali nezmyselnú vojnovú mašinériu tretej ríše a destabilizovali ekonomiku spojencov. V auguste 1942 Burgera spoločne s manželkou Gizelou

ZA ZOBRAZENIE JEDNÉHO Z NAJSMUTNEJŠÍCH OKAMIH OV NAŠEJ HISTÓRIE

Režisér so svojím hlavným predstaviteľom
vynikajúcim rakúskym hercom
Karlom Markovicsom

odvliekli do koncentračného tábora Osvienčim v Poľsku. Ako vyučeného tlačiara a sadzača kníh o dva roky neskôr Adolfa Burgera preložili do falšovateľskej dielne koncentračného tábora Sachsenhausen pri Berlíne. Zo strachu pred blížiacimi sa spojencami boli tieto falšovateľské dielne najskôr presunuté do Mauthausenu v Hornom Rakúsku a neskôr do koncentračného tábora pri Ebensee v Salzkammergut. Tam bol 5. mája 1945 nakoniec aj Burger oslobodený. Jeho manželku Giselu Burger nacisti zavraždili v plynovej komore koncentračného tábora Birkenhaus. Až po skončení vojny sa Burger dozvedel, že aj jeho otec a mama boli usmrtení v koncentračných táboroch.

Adolf Burger bol falšovateľom ešte pred svojím zadržaním. Vtedy na Slovensku touto činnosťou zachraňoval ľudské životy. Hitlerom dosadený Jozef Tiso, predstaviteľ vtedajšieho národnosocialistického režimu, vyhlásil, že Židia, ktorí boli pokrstení pred rokom 1938, nepôjdu do koncentračného tábora. A tak začal Burger spolu s ďalšími kolegami falšovať krstné listy. Práve pre túto činnosť ho neskôr zatkli.

Od skončenia vojny žije Adolf Burger v Prahe. O svojich spomienkach z nacistických koncentračných táborov napísal dve knihy a o svojich tragických zážitkoch rozprával aj v škôlkach. Jeho kniha Čertove dielne sa stala predlohou pre film Falšovatelia.

Ruzowitzkému odovzdávala Oskara americká herečka
španielskeho pôvodu Penélope Cruz

Udalosť z Hollywoodu zatiaľ minula Veľkú Lomnicu – rodisko jej veľkého syna. Na internetovej stránke tejto obce nie je dodnes o tom žiaden zápis, čo je nepochopiteľné. Trochu inak je to v prípade oskarového režiséra. Webová stránka hornorakúskeho

mestečka Desselbrunn oznámila získanie Oskara veľmi hrdo, keďže Stefan Ruzowitzky žil v tomto mestečku dlhých šesť rokov.

Preklad: Zuzana Lettner

Foto, zdroj: <http://www.diefaelscher.at/>

RADOŠINSKÉ NAIVNÉ DIVADLO (OPÄŤ) VO VIEDNI

Osobne nemám rád štatistické údaje – podľa mňa sú viac nepresné ako presné. Napriek tomu som sa ocitol v role štatistika, keď som sa pýtal priateľov a známych, či poznajú sedem hlavných hriechov.

Samozrejme, že som myslel na „Sedem hlavných hriechov“ podľa Radošincov. Keď som sa postupne dozvedel, čo všetko môže a nemusí byť hriechom a ich počet prevýšil číslo sedem a v mnohých prípadoch aj jeho dvojnásobok, radšej som túto nepresnú „štatistiku“ ukončil.

Získal som ale veľa tipov pre Stanislava Štepku, ak by jeho hra mala mať voľné pokračovanie.

Foto: Jozef Macura

Po predstavení Desatora v roku 2007 som sa pána Stanislava Štepku opýtal, čo sa bude hrať nabudúce. Odpovedal mi, že by sa patrilo „7 hlavných hriechov“ a dodal: „Ale ak chcete mať trilógiu hier s biblickým námetom ukončenú, na „Stvorenie sveta“ musíte prísť do Bratislavy! To ale neznamená, že Bratislava je viac ako Viedeň. Na toto predstavenie potrebujeme jednoducho väčšie javisko!“

Tí, čo videli predstavenie Desatoro, určite tušili, čo ich v hre môže asi očakávať: sedem poviedok o pýche, lakomstve, závidi, hneve, smilstve, obžerstve a lenivosti – podľa katolíckej tradície. Radošinci ale ani teraz nechceli poukazovať len na slabosti, z ktorých vychádza hriechne konanie ľudí.

Autor hry Stanislav Šteпка znova majstrovsky spojil do jedného celku sedem rôznych príbehov, okolo ktorých sa „otáča“ celá hriechnosť človeka. Sedem príbehov takmer neuveriteľných, ktoré spája jednota miesta: slovenská dedina, presnejšie – Štepkova rodná dedina. Hlavné postavy sú celkom obyčajní ľudia, jedinečne vnímavo odpozorovaní zo sku-

točného života, ktorých autor dôverne pozná. Stanislav Šteпка v nich nehľadá len to ľudsky hriechne, práve naopak, snaží sa v nich vidieť ľudí, ktorí majú aj veľa pekných vlastností a vedú si z hriechov zobrať ponaučenie.

Ťažko si predstaviť Radošincov bez Štepku ako predstaviteľa jednej z hlavných postáv a jeho úžasných monológov. Hra sa začala za takmer úplnej tmy, aby vynikla osvetlená maketa radošinského kostolíka, ktorú Šteпка držal v rukách. Potom začal rozprávať o strýkovi Ferkovičovi a jeho zvukovej aparátúre, ktorú kedysi do kostola nainštaloval. Diváci v hľadisku boli rýchlo a bez okolov vnesení do deja samej hry a jej skutočných postáv – neraz svojsky podivných, ale sympatických ľudí.

Hru tradične umocňuje hudobná a spevácka časť a svojím talentom nás nenechali na pochybách Kamil Mikulčík a Maruška Nedomová.

Práve Maruška Nedomová sa herecky vynímala asi najviac: musela zvládnuť dvojrolu. Znovu potvrdila, že je výraznou hereckou osobnosťou a že dokáže zahrať

Sedem hlavných hriechov

nielen úlohu náročne dramatickú, ale aj absurdne komediálnu.

Bez Radošincov by sme si slovenskú kultúru vo Viedni už nedokázali pred-

staviť. Hoci sa vo svojich hrách prispôbujú dobe, predsa v nich zostáva to, čo v nich stále nanovo obdivujeme, to pravé a originálne radošinské, čo diváka necháva ísť domov s prapodivnými

pocitmi radosti i smútku, s úsmevom na tvári, s hlavou plnou myšlienok. A čo dodať na záver? Azda len motto hry: „Vtedy dýcham, vtedy žijem, ty vysieľaš, ja som príjem!“... ■

PETER LIPA

O Petrovi Lipovi sa dočítate, že je spevákom, skladateľom, moderátorom, manažérom džezového diania na Slovensku, organizátorom európskeho festivalu Bratislavské džezové dni, že je stálicou na slovenskom umeleckom nebi. Poznajú ho aj tí skôr narodení, ale imponuje aj mladému publiku, jeho piesne vychádzajú z bluesu, ich hudobné rozpätie je od klasických džezových štandardov až po latinskoamerický džez, spiritual a rock.

Tento výnimočný umelec navštívil Rakúsko-slovenský kultúrny spolok vo Viedni vo februári tohto roku a jeho koncert prevýšil všetky očakávania.

Lipove hity Maturantky alebo Baladu o štyroch koňoch vraných pozná každý, sú to piesne, ktoré sa hrávajú a podvedome spievajú už desaťročia. Keď sa spoja spe-

Foto: Jozef Macura

vák a autor hudby ako Peter Lipa s textárom piesní ako Milan Lasica, tak výsledok môže byť len dokonalé dielo. V tomto prípade sa zrodil ich spoločný album Lipa spieva Lasicu a my sme mali možnosť veľkú časť piesní z tohto albumu si vypočuť.

Samozrejme, že sme vedeli, akého významného umelca si pozývame. Tešili

sme sa, keď svoju účasť potvrdil, ale až pri osobnom stretnutí s ním sme pochopili, že Peter Lipa je nielen vynikajúci spevák, ale predovšetkým aj vynikajúci človek.

Tento rok v predposledný májový deň oslávil svoje 65. narodeniny. Poprajme mu preto spoločne všetko najlepšie, veľa zdravia a najmä nevyčerateľnú inšpiráciu. ■

Jozef Macura

a MISHA VO VIEDNI

Na 15. november 2007 sa tak skoro nezabudne! V tento deň od skorého rána husto snežilo. Správy v rádiu a televízii neustále informovali, že sneh už postupne zavial viacero ciest a na diaľnici pri Allande neďaleko Viedne začala byť naozaj dramatická situácia. Napokon takmer polmetrová prikrývka nového snehu diaľnicu celkom ochromila.

Ako tento úvod súvisí s koncertom populárnej slovenskej speváčky Mishy v Rakúsko-slovenskom kultúrnom spolku vo Viedni? Práve na tento deň bol naplánovaný jej dlhoočakávaný koncert!

Keď som prichádzal na Otto-Bauer-gasse, musel som sa brodiť v hlbokom snehu a v duchu som uvažoval, či sa koncert vôbec uskutoční. Nikto by sa tomu asi veľmi nečudoval, keby Misha zatelefonovala a oznámila, že koncert sa pre nepriaznivé počasie prekladá.

Bolo len niekoľko minút po 19. hodine, keď sa otvorili spolkové dvere a vošla usmiata Misha, ovešaná ťažkými taškami s nevyhnutnou výbavou na koncert. Ospravedlňovala sa, že prichádza trochu neskôr. Cesta z Bratislavy do Viedne jej vraj trvala takmer 3 hodiny! Uvedomili sme si, že máme do činenia s absolútnou profesionálkou.

Bolo cítiť, že z jazdy autom je unavená a aj my sme si začali pomaly robiť starosti, ako sa vôbec dostane späť. Pohľad z okna totiž prezrádzal, že sneh to tentoraz myslí naozaj vážne. Medzičasom sa sála spolkov

miestnosti úplne zaplnila. Všetky miesta na sedenie boli obsadené, tí, čo prišli neskôr, museli stáť.

Misha navrhla, že zaspieva len štyri až päť piesní. Chápali sme ju, hoci sa nám zdalo, že na koncert je to trochu málo...

Speváčka si pripravila malú technickú premiéru, ktorú si chcela odskúšať práve u nás. Na svoj počítač zapojila veľký prenosný reproduktor a mikrofón. Potom stačilo už len vyhľadať na harddisku správnu hudbu a koncert sa mohol začať.

Misha sa nám v tento večer predstavila nielen ako vynikajúca interpretka a skvelá komentátorka, ale prekvapila nás svojou skromnosťou: nespomenula ani to, že je na Slovensku trojnásobnou držiteľkou Zlatého slávika. K piesňam pridala zaujímavé a príliehavé komentáre, kedy a za akých okolností vznikali. Tento exkluzívny komentár je vhodný len vtedy, keď sa koncert koná v úzkej, takmer vybranej spoločnosti. A práve takýto charakter majú podujatia Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku.

Speváčka predstavila svoj najnovší album 13000-KRÁT. Texty si píše sama, rovnako sama komponuje aj hudbu, no spolupracuje aj s viacerými svetovými hudobníkmi, ktorí jej album robia rôznorodým, zaujímavejším – a ako sama Misha vraví: „... vytvára to peknú hudobnú chémiu, ktorá jednoducho funguje.“ V priebehu večera viackrát spomenula českých hudobníkov, ako Matej Ruppert

a Roman Holý, alebo aj meno amerického hudobníka Richarda Bonu z New Yorku.

Výborná nálada a nadšenie v spolkovj sále dali zabudnúť na snehovú kalamitu. Misha sa nám priznala, že sa u nás cíti veľmi fajn a atmosféra je jedinečná – tá aj ľad (aj sneh) roztápa.

Zaspievala vyše 10 piesní a po koncerte si našla čas nielen na fotografovanie, ale aj dlhé rozdávanie autogramov. Napokon prijala pozvanie na večeru do neďalekej indickej reštaurácie a pri pohári vína nám pútavo rozprávala o svojich plánoch do budúcnosti.

Na 15. november 2007 sa tak skoro nezabudne! Na snehovú kalamitu možno aj áno, ale na úžasný koncert Mishy – jednej z prvých dám slovenskej popmusic určite nie! ■

Zuzana Kronerová (1952) – dcéra významného slovenského herca Jozefa Kronera a herečky Terézie Hurbanovej-Kronerovej, vyštudovala herectvo na VŠMU v Bratislave, patrí v súčasnosti medzi najobsadzovanejšie slovenské herečky, a to nielen na Slovensku, ale aj v Čechách. V roku 1974 nastúpila do Divadla pre deti a mládež v Trnave, neskôr pôsobila na bratislavskej Novej scéne a v SND. Od založenia Divadla Astorka Korzo '90 je jeho stálou členkou. V domovskom divadle hrá v inscenáciách Romeo a Júlia, Pred odchodom na odpočinok, Vražda sekerou v Sv. Peterburgu, Tichý dom, Letní hostia, Cintorín slonov a od januára 2008 hrá hlavnú postavu v hre Maria Geraldího Zlomatka v réžii Petra Gábora. Účinkovala vo filmoch: Nevera po slovensky, Keď hviezdy boli červené, Lea, Pupendo a Šťěstí. V režijnom debute Bohdana Slámu Divoké včely získala cenu Český lev 2001 za vedľajšiu ženskú postavu. Účinkovala aj v ďalšom filme Bohdana Slámu Vidiecky učiteľ. Režisér Jiří Vejdělek ju obsadil do svojho filmu Václav a v novom historickom epose režiséra Dušana Rapoša Cinka Panna sa filmovým divákom predstaví ako cigánska vedma. S monodrárou Shirley Valentine pravidelne vystupuje v Čechách a na novej bratislavskej scéne Loď – divadlo v podpalubí.

Foto: Jozef Macura

so stenou

MONOLÓGY

„Rada si tresnem pohár vína, keď varím, stena, počuješ?“ začína svoju one woman show o osamelej starnúcej žene Shirley Valentine herečka Zuzana Kronerová. A potom predvádza neuveriteľnú zmes gagov, emócií a postáv tak vynikajúco, že aj banálne, životom otrepané vety mení na perly... Shirley-Zuzana totiž predvádza koncert vyzretého herectva a Russell stvoril Shirley, aby každá povinnosťami zotročená matka a žena po štyridsiatke dostala krídla a ešte sa odvážila vzlietnuť. Zuzana Kronerová svojím herectvom premieňa ničotnú obyčajnosť v skvelú iróniu, je umelkyňou metamorfózy, kontrastu, nebojí sa byť škaredá, aby vzápätí očarila ženskostou a lyrickými šansónmi. Za Divoké včely získala Zuzana Kronerová Českého leva, za Shirley Valentine si zaslúži aspoň Thaliu.

Milada Čechová/SME

V septembri 2004 v Café TEATRu Čierna labuť v Prahe mala premiéru humorne ladená monodráma Williho Rusella Shirley Valentine s podtitulom Bláznivý útek do krajiny za stenou.

„...priestor sa mi veľmi páči, je to krásny nápad. Podľa mňa je tento dom veľmi citlivo postavený vedľa historickej budovy slávneho obchodného domu Biela labuť. Architektonicky ma vôbec neruší, akoby tu bol odjakživa. To je jedna vec a potom nápad umeleckej kaviarne s terasou je fantastický. Býva tu krásna atmosféra, zažila som v nej pár koncertov a vernisáží. Spievala som tu, a tak aj vznikla spolupráca s Čiernou labuťou. Čiernu labuť nemôžem oddeliť od Prahy. Praha je mojou srdcovou záležitosťou, vždy som sa sem rada vracala, dodnes sa jej nemôžem nabažiť. Pokiaľ ide o Čiernu labuť, už ju považujem za domovskú scénu, za taký svoj malý príjemný azyl,“ hovorí o svojom vzťahu k tejto pražskej scéne jej protagonistka Zuzana Kronerová.

O priestoroch Rakúsko-slovenského spolku vo Viedni sa vyjadrila ako o príjem-

nom bytíku a ešte príjemnejšom publiku a vraj ešte nehrala v takom malom priestore a vynikajúcej, až rodinnej atmosfére. Shirley Valentine v jej podaní si získala srdcia viedenských Slovákov za pár minút. V hre anglického skladateľa a dramatika Williho Rusella stvárnila postavu starnúcej ženy hľadajúcej zmysel v stereotype života, z ktorého chce uniknúť, ale do ktorého sa opäť vracia. Jej monológy so stenou sú plné pohľadania vlastným spôsobom života, ale zároveň ho naplňajú a dávajú mu zmysel. Shirley v podaní Zuzany Kronerovej dostala nový rozmer – hoci text je preložený z angličtiny, za slovami cítiť osamelú slovenskú ženu, Kronerovej temperament dal hre ďalší rozmer. Svojím úprimným a presvedčivým herectvom vtiahne diváka do jemnej pavučiny zmiešaných pocitov a nálad, po výbuchoch smiechu sa do očí nevdojak tlačia slzy a naopak. Za Divoké včely získala Zuzana Kronerová Českého leva, za Shirley Valentine si podľa divadelnej kritičky Milady Čechovej zaslúži aspoň cenu Thalie.

ik

SPISOVATEĽ A ČLOVEK

ĽUDO ZÚBEK

„Ľudo bol veľmi vážny, veľmi seriózny pán,“ spomína na svojho švagra viedenská Slovenka Vilma Zúbek. „Manžel Karol o ňom hovoril, že bol prvým Malačanom, ktorý bol ofcirom a zároveň prvým v meste, kto kúpil rodičom rádio. Bolo ich dovedna deväť detí, Ľudo bol najstarší z chlapcov.“ Na strýka Ľuda spomína aj neter Erna Chudejová: „S Elenkou sme vyrastali ako sestry. Keď bývali vo Sv. Jure pri Bratislave, chodievala som k nim na prázdniny. Strýko nás často brával na výlety do Bratislavy. Keď sme chceli ísť električkou, povedal, že najskôr sa prejdeme a naspäť sa môžeme zviezť. Mal veľmi rád prechádzky. Aj do prírody. V Malackách chodieval do Zámockého parku.“ Pani Erna nezabúda ani na to, ako museli pred strýkom hovoriť spisovnou slovenčinou. „Po záhorácky by sme si netrúfali. Mali sme pred ním rešpekt. Vyžarovala z neho vážnosť a dôstojnosť.“

MANŽEL A OTEC

„Bol veľmi serióznej, pokojnej a mierumilovnej povahy. Nehádal sa rád. V napätej atmosfére, keď už očakával výbuch emócií, radšej sa zodvihol, vybral na prechádzku a vrátil sa až vtedy, keď sa situácia upokojila,“ spomína jeho jediná dcéra Elena Bertocini. Žije v talianskej Pise a na Orientálnom inštitúte Neapolskej univerzity prednáša sva-hilčinu. 12. júna minulého roku by sa jej otec dožil 100 rokov.

Manželke Márii Ľudo Zúbek hovorieval „Jahôdka“. Ich harmonické manželstvo bolo vzorom pre celú Bratislavu. „Môj otec i na verejnosti rád ukazoval, ako si svoju ženu váži a ako ju veľmi ľúbi,“ spomína dcéra ďalej. „Mama starostlivo prepisovala otcove rukopisy. Bola zároveň jeho prvá kritička, keď som bola staršia, pridala som sa aj ja.“

Foto z archívu E.Chudejovej

„Môj otec bol veľký gavalier. Vždy som podľa neho posudzovala ostatných mužov. Bol pre mňa tým najväčším vzorom, nie preto, že bol mojim otcom, ale preto, akým bol človekom,“ hovorí ďalej dcéra Elena. Jeho veľkou vášňou boli jednoznačne knihy. Zaplnili všetky kúty domu. Rád chodil po antikvariátoch a knihy aj daroval. Na desiate narodeniny dostala Elena desať kníh. „Potom len čítala a čítala. Vždy mala knihu v ruke, aj cez prázdniny,“ spomína jej sesternica Erna. Aj ju strýko obdaroval nejednou knihou. „Hodinky som dostala výnimočne až na promóciu.“

NEČAKANÝ KONIEC

Ľudo Zúbek sa z tohto sveta vytratil potichu a nečakane. Bol na operácii tráviaceho traktu. Operácia bola úspešná, ale nastali komplikácie a druhá operácia sa nevydarila. Mal 62 rokov. Zomrel 23. 6. 1969 v Bratislave.

„Otec miloval deti, no vnučiek – Patrície, Tiziany a Donately si neužil. Najstaršia Patrícia mala desať mesiacov, keď... Mama bola u mňa na návšteve a čakali sme aj otca. Namiesto neho prišiel telegram s informáciou, že je v nemocnici a musia ho operovať. Mama sa sotva

stihla vrátiť na Slovensko. Ani sme si neuvedomili, že to bolo také vážne. Mal ešte toľko plánov. Stále pripravoval generálny román, ktorý potom nikdy nenapísal.“

Len málokto vie, že Ľudo Zúbek bol vášnivým fotografom. Bol veľkým estétom, cestovateľom, znalcom histórie a literatúry, spisovateľom a najmä príkladným človekom. Jeho spôsob prejavu bol čistý, jasný, prirodzený, zrozumiteľný a nikdy nie vyumelkovaný. Skutočný prínos Ľuba Zúbka v slovenskej literatúre spočíva v orientácii na žáner historického románu a na žáner umelecko-náučnej prózy s kultúrohistorickým zameraním. Jeho historické romány boli preložené do češtiny, ruštiny, poľštiny, nemčiny a maďarčiny. Sám prekladal, najmä prózu a literatúru faktu z češtiny a maďarčiny.

Slovami jeho švagriny Júlie Zúbkovej: „Jeho odchodom utrpela slovenská literatúra ťažkú stratu. Ten vzácny človek bol naozaj zaslúžilým umelcom. Zostal nám však kus jeho poctivej a s úprimným srdcom urobenej práce.“

Podľa Lucie Vidanovej: *Pred 100 rokmi sa narodil Ľudo Zúbek, Malacký hlas 14/2007 a www.osobnosti.sk sprac. ik*

Z TVORBY:

Rozhlasové hry pre dospelých:
1934 Katastrofa
1934 Ludovít Štúr
1935 Život básnika a i.
ROZHLASOVÉ HRY PRE DETI:
1939 Zánik ríše Inkov
1939 Pochod do Mexika

LITERATÚRA FAKTU:

1965 Gaudeamus igitur alebo
Sladký život študentský
1965 Moja Bratislava
1969 Ríša Svätoplukova
**ŽIVOTOPISNO-HISTORICKÉ
PRÓZY PRE MLÁDEŽ:**
1949 V službách Mateja
Hrebendu
1956 Doktor Jesenius

1956 Skrytý prameň
1957 Jar Adely Ostrolúckej
1962 Zlato a slovo
1967 Rytieri bez meča
1971 Štvrtá stena (posmrtné
vydaný román zo súčasnosti)
OSTATNÉ:
1938 Ján Kupecký I-II
(životopisný román)
1965 Farebný sen

AUTOBIOGRAFIA:

1952 Murársky chlieb
FILMOVÉ NÁMETY:
1958 V hodine dvanásť
1973 Skrytý prameň
1974 Do zbrane, kuruci!

Jana Gregor

Maria am G

KOSTOL PANNY MÁRIE NA NÁBREŽÍ

Názov prezrádza,
že tadiaľto viedla
dunajská vodná
cesta, kostol sa teda
nachádzal na nábreží
Dunaja ešte pred
jeho reguláciou.

Bol to tradičný
kostol dunajských
lodiarov a pltníkov.

Upozorňuje na to
reliéf na dome
v blízkosti chrámu.

Viedenčania
mu hovoria
„Maria auf der Gsettn“
ale aj Maria Stiege,
lebo k nemu vedú
strmé schody,
mimochodom
veľmi obľúbené
miesto na svadobné
fotografie.

estade

Podľa niektorých prameňov sa tu už v deviatom storočí mal nachádzať drevený kostolík alebo kaplnka, ktorý zničili mongolské a maďarské kmene (907), neskôr kostol znovu postavil markgróf Leopold III. Svätý (1075 - 1136) z rodu Babenbergerovcov a jeho syn Heinrich II. Jasomirgott (1107 - 1177) ho zveľadil. Podľa legendy často hovorieval: „Ja, so mir Gott helfe,“ (Áno, tak mi Pán Boh pomáha), z čoho vzniklo jeho prímenie Jasomirgott, no presný pôvod nie je jasný.

Románska stavba v roku 1262 vyhorela. Zrúcanina stála na vtedajšom pozemku rodiny Greif, ktorá tu pravdepodobne pôvodne plánovala rodinnú hrobku, no dala postaviť veľkú jednolodovú kaplnku.

Terajší kostol bol postavený v 14. storočí na dve etapy, najskôr vznikol chór – dielo vrcholnej gotiky, v rokoch 1398 – 1414 bola postavená neskorogotická hlavná loď. Technickou zaujímavosťou je, že z priestorových dôvodov je užšia ako chór a mierne lomená. Na začiatku 15. storočia bola dokončená sedemuholniková veža vysoká ako sedemposchodový dom. Najcharakteristickejšia je vežová helma, v minulosti zďaleka viditeľná a často zobrazovaná na najstarších maľbách alebo kresbách mesta. Na stavbu Maria am Gestade dozeral osobne Albrecht III., jeho stavebný majster bol Michael Knab (okolo 1340/50 – až do 1399). Od majstra Michaela pochádza aj plán južnej veže Katedrály sv. Štefana. Jeho nástupcom bol Jozef Prachatic, tiež stavebný majster, známy z českej stavebnej huty.

Kostol má tri portály zdobené reliéfmi a sochami. Hlavný portál na úzkej, dosť vysokej západnej stene je korunovaný pozoruhodným kamenným baldachýnom a ozdobený reliéfmi sv. Jána Krstiteľa a Jána Evanjelistu (z obdobia 1410 – 1419), ktoré štýlisticky pripomínajú diela v Katedrále sv. Víta v Prahe.

Po zmene viacerých vlastníkov bol Kostol Panny Márie na nábreží do 18. storočia oficiálnym Passauským kostolom. Na konci 18. storočia bol ale v takom zanedbanom stave, že hrozila demolácia. Slúžil aj ako sklad a stajňa pre kone.

V roku 1820 bol nanovo vysvätený a pridelený rádu redemptoristov. Tu treba spomenúť úmysel cisára Františka I. zriadiť v Maria am Gestade český národný kostol, čo sa z nedostatku finančných prostriedkov neuskutočnilo, ale redemptoristi dostali za úlohu duchovnú starostlivosť o veriacich českej menšiny. Už v tých

časoch sa v Maria am Gestade začali slúžiť české omše. Prví prisťahovalci z Čiech prišli do Viedne už v 13. storočí za vlády kráľa Přemysla Otakara II. V roku 1910 vyše 100 000 Rakúšanov udalo ako svoj národný jazyk češtinu alebo slovenčinu. A čo Slováci? Slovenský jazyk

uviedlo ako svoju reč pri sčítaní ľudu až v roku 1923 : 797 Slovákov. Isto ich bolo predtým do roku 1918 za rakúsko-uhorskej monarchie vo Viedni viac, no po jej rozpade a vzniku Československa sa mnohí vrátili späť do svojej domoviny. Ale my sa vráťme k histórii Kostola Maria am Gestade.

V roku 1862 boli prenesené telesné pozostatky svätého Klementa Maria Hofbauera z Maria Enzensdorfu pri Mödlingu do tohto kostola. Jeho relikvie sa nachádzajú v oltári, starý náhrobný kameň je namontovaný na stĺpoch. Podľa cirkevného kalendára je sviatok Klementa Maria Hofbauera 15. marca. V Maria am Gestade sa oslavuje tradične celý marcový týždeň.

V Klementovej kaplnke vnútri kostola pri Klementovom oltári sa nachádza historicky cenný obraz z 15. storočia, takzvaný Hornpergerov ďakovný obraz (1462). Ďalšie umelecké diela vysokej hodnoty predstavujú zachované časti pôvodného gotického krídlového oltára (okolo roku 1460), ktoré znázorňujú Zvestovanie a Korunovanie Márie.

Slováci a Maria am Gestade

Viedenský Slováci sa podieľajú na sprostredkovaní umenia návštevníkom tohto chrámu napríklad organizovaním koncertov. V máji tohto roka sa kostol zapojil bohatým programom do akcie „dlhá noc kostolov“, ktorá doznela v hodine modlitieb s hudobným podfarbením nadaného slovenského organistu Jána Blahutu. Slováci podporujú svojou aktívnou účasťou aj české nedeľné omše o 8:30 v Kostole Maria am Gestade na Salvatorgasse, ktoré celebruje slovenský kňaz P. PhLic. Marian Papík, CsS. R., stretávajú sa v katolíckom spolku Čechov a Slovákov pod názvom: KLEMENS MARIA HOFBAUER KLUB na Seitzergasse 5.

Páter Marian zaviedol slovenské omše v tomto chráme, a to každú stredu o 19:00. Po omši pozýva veriacich na stretnutie do klubu. Dva utorkové večery v mesiaci organizuje biblické hodiny. A nielen to. Obetavo sa venuje najmä mladým mamičkám

P. PhLic. Marian Papik, C.Ss.R.
páter českej a slovenskej pospolitosti vo
Viedni pri Kostole Panny Márie na nábreží

Maria

a všetkým, ktorí to potrebujú. Jeho snahou je presadzovať myšlienky Muttiinstitut – inštitútu podporujúceho hodnotu ľudského života a medziľudských vzťahov internacionálneho spoločenstva mesta Viedeň v praxi.

Redemptoristi dnes

Redemptoristi spolupracujú na projekte pod názvom Ostrov rozhovoru – Viedeň pre Viedeň – celkom nového centra starostlivosti o dušu pod názvom: Gesprächinseln – Wien. Dá sa to porovnať s otvorenými dverami v mnohých nemeckých mestách. Denne je 7 hodín k dispozícii pracovník a pracovníčka centra, s ktorými môžu ľudia priamo hovoriť o svojich starostiach bez akýchkoľvek nákladov, ani si vôbec nemusia vopred dohodnúť termín. V Innsbrucku je podobné zariadenie už sedem rokov v kláštore redemptoristov.

Vo Viedni bude takéto centrum stretnutia v Dóme Benedikta na Freyungu 6a v 1. viedenskom obvode. Slávnostné otvorenie je plánované na druhú polovicu septembra tohto roka.

Nám aj Viedenčanom najznámejší redemptorista zostáva Klement Maria Hofbauer, ktorý si zaslúži, aby sme sa jeho životopisu venovali osobitne.

Klement Maria Hofbauer – apoštol Viedne

(sviatok 15. marca)

Tento muž viery žil vo veľmi zlých časoch, v storočí nepriateľsky naladenom voči cirkvi a voči kláštrom. Kam prišiel, stal sa živým znamením rozporu. Mnohí ho obdivovali a zamilovali si ho, z druhej strany ho nepriatelia prenasledovali na všetkých cestách. Jeho meno stálo nepretržite na čiernej listine.

Narodil sa 26. decembra 1751 v Tasoviciach, v dedinke neďaleko Znojma v rakúskom pohraničí. Otec – Čech sa pôvodne volal Pavol Dvořák, no keď sa priženil do Tasovic, dal si zmeniť meno na Hofbauer. Sv. Klement bol pokrstný ako Ján. Meno Klement získal neskôr. Bol v poradí 9. z 12 detí. Keď prišlo 12. dieťa na svet, už jeho otec nežil. Vyrastal ako polosirota. Keď mu otec umrel, jeho mama ukázala na kríž a povedala mu: „Moje dieťa, od dnes je Tento tvoj otec.“ A tohto nového otca si Klement ctí do konca života. Klement

sa vyučil za pekára u majstra Františka Dobeša v Znojme. V tom čase bol pod veľkým vplyvom premonštrátov z kláštora v Louke. Veľmi túžil stať sa kňazom, no nemal na to prostriedky. Táto túžba ho dlhé roky hnala po rôznych pútnických a pustovníckych chodníčkoch. Od svojich 24 rokov do 33 rokov Klement podnikal často veľmi namáhavé pešie púte. (Veľakrát bol v Ríme.) Pre Klementa Hofbauera bola doba pustovníctva noviciátom jeho života. V tomto čase ako pustovník dostal od biskupa meno Klement, ku ktorému si z veľkej úcty k Panne Márii pridával meno Mária.

Na pútnické miesta Klementa často sprevádzal jeho priateľ Petr Kunzmann, tiež pekársky učeň. Keď sa v Rakúsku v rokoch 1781 - 1782 situácia priostřila, rozhodli sa „pustovníčiť“ spolu v cirkevnom štáte – v Ríme. Takto spolu pustovníčili s požehnaním biskupa Barnabáša Chiara Monte, budúceho pápeža Pia VII. v Tivoli pri Ríme. Po štúdiách na univerzite vo Viedni sa spolu so svojim priateľom, spolužiakom Tadeášom Hublom vyberá Klement znovu do Ríma. Vtedy mu zvláštna príhoda otvorila cestu k redemptoristom. Bol to zvon Kostola sv. Juliána, ktorý ako prvý v to ráno zvonil a pritiahol dvoch pútnikov na sv. omšu. Bol to kostol redemptoristov. Nejaký chlapec im na otázku „Komu patrí ten kostol?“ povedal: „To sú redemptoristi a vy budete jedným z nich.“ To predurčilo ďalšie Klementovo životné smerovanie. Spolu s Hublom vstúpili k redemptoristom. (Zakladateľ rehole redemptoristov bol sv. Alfons von Liguori, patrón spovedníkov a morálnych teológov.) Za necelý rok od augusta 1784 do marca 1785 boli prijatí do rehole a 29. marca vysvätení za kňazov. Už v jeseni 1785, ako jediných netalianskych redemptoristov, poslali Klementa s Tadeášom rozšíriť kongregáciu na sever od Álp.

Vo Viedni bola veľmi nepriaznivá situácia, v tom čase cisár Jozef II. v rakúsko-uhorskej monarchii zrušil vyše 800 kláštorov. (Jozef II. nariaďoval napríklad, aj koľko má byť sviečok na oltári, preto dostal prezývku kostolník.) Zakladať kláštor vo Viedni bola úplne zbytočná námaha. Predsa len ich misia nejaký význam mala: Klement Hofbauer a Hubl stretli vo Viedni starého priateľa Kunzmannu a všetci traja sa vybrali do Varšavy. Tam sa trom priateľom na čele s Klementom podarilo uskutočniť obrovské dielo. Založili tieto školy: školu pre chudobných a siroty (400 – 500 detí), latinskú, priemyslovú, učňovskú školu a rodinnú školu pre zanedbané dievčatá, sirotinec pre 40 – 60 detí. Po celý čas existencie misie museli redemptoristi zápasiť s finančnými problémami. Často chodil Klement pre svoje sirôtky žobrať. Niekedy, keď bolo veľmi zle, Klement sa odobral do kostola a zaklopal na dverka bohostánku a úpenlivo žiadal: „Pane, pomôž, už je čas!“

V roku 1807 dobyl Varšavu Napoleon, ktorý osobne dáva redemptoristov z Varšavy vyhnať.

V čase opätovného príchodu Klementa do Viedne (1808) panoval v krajine cisár František II. I keď František bol viac naklonený katolicizmu, v Rakúsku ešte pevne panoval duch osvietenstva. Bol pomocným kňazom v kostole minoritov. Onedlho potom sa Klement stal spovedníkom a správcom Kostola sv. Uršule. Klement dostal ubytovanie v malom dome na druhom poschodí, ktorý patrili reholi uršulínok. Tu žil až do konca svojho života. Tento malý byt sa stal miestom stretávania význačných osobností Viedne, ale najmä študentov, ktorí tu mali otvorené dvere 24 hodín denne. Bol vyhľadávaným spovedníkom - mal zvláštnu milosť vidieť do najhlbšieho vnútra človeka. Klement denne chodieval do

am Gestade

najchudobnejšej štvrte Viedne. Pod svojim širokým plášťom nosil jedlo a šatstvo svojim biednym priateľom. Chudobní boli jeho každodennými hosťami aj v jeho „malom kláštore“. Jeho izba bola vždy plná žobrákov, vojakov, študentov a vždy sa našlo aj niečo pod zub pre týchto ľudí. Klement bol jeden z nich, „ako chudobný žil s chudobnými“. Hovorí sa o ňom, že keď ho raz jeden muž pri vyberaní milodarov s nenávisťou odohnal a napľul mu do klobúka, Klement zostal pokojný a povedal: „Toto bolo pre mňa, a teraz ešte niečo pre moju chudobu.“

Klement Hofbauer
Z archívu autorky

Spomína sa aj ďalšia príhoda z jeho života: Raz bol pri vážnom umierajúcom mužovi, ten ho s veľkým hnevom od seba odháňal, nechcel sa dať spovedať. Pri dverách Klement ostal stáť a čakal. Keď sa ho muž pýtal, prečo už nejde, odvetil: „Chcel by som aspoň raz vidieť, ako umiera zatratený človek.“ Po týchto slovách sa muž vyspovedal a vďačne si pritiskal kríž s Klementovou rukou na prsia.

Kostol u uršulínok sa postupne stal najnavštevovanejším kostolom vo Viedni. Vo svojich kázňach Klement hovorieval: „Keď dieťa spadne, ostane chvíľu ležať, ostane na mieste, kde spadlo, plače, kričí a tlčie do zeme okolo seba, ale dospelý vstane a ide ďalej...“ V očiach rakúskej polície je Hofbauer už oddávna nebezpečný muž. Výpočet jeho previnení je veľmi dlhý a stále rastie. Keď sa ho niekto opýtal, či ho nerozčuľuje zloba jeho nepriateľov, ukázal svoje dlane a povedal: „Pozrite sa na moje ruky. Nie sú zakrvavené. Ešte som neprelial žiadnu krv...“ Vlastne musíme nepriateľov pokladať za svojich dobrodincov, pretože nám pomáhajú dostať sa do neba, také bolo jeho presvedčenie.

Po falošnom obvinení sa ho nepriatelia pokúšajú vyhnáť z Rakúska. Úradníkom sa dokonca podarilo dať podpísať cisárovi dekrét o preložení Hofbauera z Viedne. Panovník si myslel, že Hofbauer sám chce odísť, tak dekrét o vystahovaní podpísal práve na 67. narodeniny svätca, 26. decembra 1818. Táto správa ho zlomila. Dňa 28. 1. 1819 píše Klement list biskupovi. Tak sa odhalil podvod. Po intervencii biskupa a dokonca aj pápeža Pia VII. sa začína celá aféra znovu vyšetrovať. Dňa 23. mája 1819 cisár František II. nariaďuje, aby Hofbauer vo Viedni zostal a predložil stanovy svojej rehoľnej spoločnosti.

To je veľký obrat. Lenže Klementovi ostávalo už len pár mesiacov života. Keď v marci 1820 ležal na smrteľnej posteli, stále si šepkal svoju obľúbenú modlitbu: „Ako chce Boh, čo chce Boh, a kedy chce Boh.“ Je 15. marec. Svätcov úmrtný deň. Jeho posledné slová boli: „Modlite sa, zvoní Anjel Pána!“ Všetci pokľakli a modlili sa. Keď vstali, Klement bol mŕtvy. Správa o Klementovej smrti sa rozšírila po Viedni ako blesk.

Spočiatku mu pripravovali dôstojný tichý pohreb. No všetko sa zmenilo. Najprv ktosi poslal zadarmo vracnu rakvu. Potom sa dole pred smútočným domom zhromažďovali ľudia – vznešené panstvo, študenti, seminaristi, kňazi, žobráci, vandráci, obyčajní chudobní. Zišli sa tisíce ľudí z mesta aj z odľahlých predmestí. Posledná cesta tohto jednoduchého redemptoristu sa zmenila na jeden

z najväčších pohrebov, aké Viedeň videla. Pápežský nuncius napísal: „Zdá sa, že ho Boh chce odškodniť po smrti týmto triumfom za všetky prenasledovania, ktoré musel v živote vytrpieť.“ Pochovaný bol na cintoríne v Maria-Enzensdorfe.

Podpísania dekrétu a povolenia kongregácie v Rakúsku sa Klement už nedožil. Rehoľa dostala k dispozícii krásny kostol uprostred Viedne – Maria am Gestade (Mária na nábreží), tam sa dnes nachádza skrinka s jeho relikviami. V Maria am Gestade bolo zriadené aj Klementovo múzeum.

Ďalšie pamätané miesta Klementa vo Viedni: Klementov oltár so sochou v Kostole Panny Márie (Marienkirche) v Hernalse, dom sv. Klementa (Klementhaus) ako sociálny projekt fary Hernals, socha pri kostole menších bratov – Minoritenkirche, Klementov oltár v kostole uršulínok, spovedná kaplnka v kláštore uršulínok, ale aj socha Klementa v Dóme sv. Štefana.

Po jeho smrti rehoľa neuveriteľne rástla. Hofbauerov sen – rozšíriť kongregáciu na sever od Álp, sa splnil. Zrno muselo odumrieť, aby vydalo mnohonásobnú úrodu.

Svätec uprostred nás

Vrstovníci hodnotili Klementa ako muža krajnej priamosti a poctivosti. Všetko, čo súviselo s podvodom, pretvárkou a vonkajšou okázalosťou, mu bolo cudzie. V žiadnom prípade si ho nemôžeme predstavovať ako nejakého nadčloveka. Práve naopak, bol veľmi ľudský a mal veľmi prchkú povahu, ktorú často musel s veľkým úsilím krotiť. Stala sa mu aj táto veselá príhoda. Raz, keď sa nezhodol so svojimi spolubratmi, ktorých mal však veľmi rád, vraví im: „Robte si, čo chcete. Ja už s vami nemôžem vydržať. Radšej pôjdem do Ameriky.“ Aj sa vybral, ale o chvíľu ho zlosť prešla. V Kostole panny Márie pomocnice, do ktorého po ceste vošiel, ho prepadla trpká ľútosť. I modlil sa k nej: „Ty si pomohla už toľkým ľuďom v tiesni. Dnes musíš pomôcť aj mne z kaluže. Ideálne riešenie by bolo, keby moji spolubratia prišli sem a požiadali ma, aby som sa vrátil domov.“ Mladí redemptoristi však neprišli. Klement vyšiel von a pomaly sa vracal naspäť. Zrazu sa sebou počul hlasné zakašľanie. Spolubratia ho našli a prosili, aby sa vrátil domov.

Klement bol pionierom vo svojej dobe, no nič nestratil zo svojej príťažlivosti ani pre dnešného mladého človeka. Možno pre viacerých bude veľmi príťažlivo zníť jeho obľúbená modlitba, ktorou zakončím toto rozprávanie: „Ako chce Boh, čo chce Boh a kedy chce Boh.“

Autorka fotografií: Jana Gregor

Použitá literatúra:

Wiener Kirchenzeitung 8.6.2008

Website Provinzialat der Wiener Provinz der Redemptoristen,

Správa Martina Leitgöba C SSR

Kamil Mečiar: Životy víťazov

Odporúčaná literatúra:

Der Apostel von Wien: Klemens Maria Hofbauer,

Tyrolia Verlag, Innsbruck / Wien 1988

Klemens Maria Hofbauer: Briefe und Berichte. Hrsg. P. Hans

Schermann Wien 2000, vydané Viedenskou provinciou redemptoristov, možno si zakúpiť na Salvatorgasse 12, 1010 Wien

FILM MUZIKA

REŽISÉRA JURAJA NVOTU S POHĽADOM NA ZAŠLÉ ČASY
70. - 80. ROKOV **ZÍSKAL SLOVENSKÉHO KINEMATOGRAFICKÉHO
OSCARA ZA NAJLEPŠÍ CELOVEČERNÝ FILM**

Tragikomédia z konca 70. rokov zachytáva príbeh mladého talentovaného muzikanta Martina Juneca (Ľuboš Kostelný) a kapely HuRyTan, ktorý sa akosi zaplieta do komplikovaných vzťahov. Fiktívny príbeh sa odohráva neďaleko veľkého mesta len pár krokov od rakúskych hraníc. Pestrofarebné príbehy jednotlivých hrdinov zachytávajú ich dotyky s láskou, žiarlivosťou a pokušením na pozadí minulého režimu.

Režisér Juraj Nvota

Film vznikol podľa rovnomennej poviedky Petra Pišťanka. „Poviedka je plná zdevastovaných ľudí. Nvota nakrútil film

Muzika zachytávajúci minulé režim tak, aby oslovil aj divákov, ktorí v tom období ešte neboli na svete. Je to o rodine, mužoch, ženách, láske. Išlo o to, vydolovať z tej dobovej poviedky niečo, čo presahuje do prítomnosti.“

„Peter Pišťanek raz kdesi napísal, že nebyť (Ruda) Slobodu s jeho videním sveta, nebolo by ani Taragela, Otčenáša, Pišťanka... Prinajmenšom by sme boli iní, ako sme dnes. Rudo Sloboda je Miles Davis slovenskej literatúry. Milesa Davisa som mal rád od detstva a s Rudom Slobodom som mal šťastie spolupracovať na dvoch divadelných hrách a jednom televíznom filme. O Petrovi Pišťankovi Rudo hovoril, že možno z neho aj niečo bude.“

režisér Juraj Nvota

Neďaleko veľkého mesta, niekoľko krokov od hraníc s nepriateľskou kapitalistickou krajinou v zapaďákov, z ktorého cesty nevedú nikam, len späť, sa začína veselý a trochu čierny príbeh o chlapíkovi, ktorý dúfal, že hudba mu pomôže z kaluže, ale namiesto toho vyvála hudbu v blate. Bude to aj príbeh o jeho rovesníkoch, priateľoch, túžbach a snoch o slobode, ktorá bola v Československu na rozhraní sedemdesiatych a osemdesiatych rokov jednou z najvzácnejších, najlepšie strážených a najmenej dostupných hodnôt. Je to aj príbeh mladých ľudí, ktorí sa trápia s vlastnými životmi, s láskou, žiarlivosťou, pokušením. Narážajú na obmedzenia doby, v ktorej boli banány úzkym profilom a cesta na Západ nesplniteľný sen. Doby, v ktorej o všetkom rozhodovali členovia jedinej strany a v ktorej donášači informovali aj o tom, že kotolník hráva na saxofóne americkú muziku.

„Dlho som si hľadal živý vzťah k látke. Prečo dnes, teraz? Zopár spolupracovníkov ma na tejto púti opustilo, ďalších som stretol. Pri Ondrejovi Šulajovi som objavoval večný príbeh muža a ženy, lásku, kolaboráciu, strach, ilúziu slobody, hriech, pokoru, radosť... Večné znamená vždy aktuálne.“

režisér Juraj Nvota

Predstavitel' hlavného hrdinu:
Ľuboš Kostelný

Jadrom príbehu troch muzikantov, ktorí sa rozhodnú dosiahnuť úspech a sebarealizáciu v hudobnom šoubiznise, je tragikomický osud nadaného mladého muža, ten si svoj talent a možnosti uvedomuje len okrajovo, no o to jednoduchšie a divokejšie sa zaplieta do deštruktívnych vzťahov, ktorých skutočný rozmer a dosah si len postupne uvedomuje.

SLEPÉ LÁSKY

Historický úspech na medzinárodnom filmovom festivale v Cannes zaznamenal slovenský dokumentárny film režiséra Juraja Lehotského *Slepé lásky* (2008). Z festivalu si odniesol ocenenie CICA Award for Art Cinema, ktoré udeľuje Medzinárodná konfederácia artkín. Federácia, ktorá združuje okolo 3000 kín v takmer tridsiatke krajín sveta, udeľuje svoje ceny okrem Cannes aj na festivaloch v Benátkach, Berlíne či Locarne a Slovensko túto cenu získalo prvýkrát.

„Slovenské i francúzske publikum reagovalo dosť podobne. Ľudia sa smiali na tých istých miestach, na akých sa smiali i na Slovensku. Nazdávam sa, že hlavné oporné body filmu fungujú medzinárodne, teda *Slepé lásky* nie sú filmom regionálnym, ale majú medzinárodnú šírku,“ povedal režisér Juraj Lehotský, ktorého film vyvolal v Cannes pozitívne reakcie a kritiky.

Režisér Juraj Lehotský

„*Slepé lásky* majú na filmovom trhu v Cannes fantastický ohlas. Film vyvolal veľký záujem nákupcov. Som veľmi zaprepáždný, ale som naozaj veľmi rád, pretože sa nestáva každý deň, aby o film prejavili záujem najväčšie americké distribučné spoločnosti. A oslovujú ma zástupcovia ďalších a ďalších festivalov, teraz naposledy z Toronta,“ povedal Peter Jäger zo spoločnosti Outlook Films, ktorý má na starosti predaj filmu pre celý svet s výnimkou Slovenska a Českej republiky. Okrem toho by mal byť tento film distribuovaný do takmer celej Európy a dokonca aj do Japonska.

ZO ZAHRANIČNÝCH RECENZÍ NA SLEPÉ LÁSKY:

„*Dôvtipne postavený prvý celovečerný film slovenského režiséra Juraja Lehotského je plný uvoľneného vizuálneho humoru. Niektoré jeho podmanivé scény pôsobia ako kombinácia Georgesa Méliesa a Jana Švankmajera. Je to dojímavá snímka bez štipky sentimentality.*“

Simon, Alisa:
Blind Loves – Variety, 18. 5. 2008

„*Jedinečná estetika tohto filmu a odmietanie obaliť svoje štyri postavy do konvenčnej príbehovej výstelky zúži okruh jeho divákov, no táto očarujúca a inšpirujúca filmová rarita sa celkom ľahko môže stať hitom nezávislých kín.*“

Marshall, Lee:
Blind Loves – Screen Daily, 18. 5. 2008

„*Lehotský je režisérom s oduševnenou a súcitiacou citlivosťou využívajúcim mimoriadne účinne klasickú hudbu. Aj pri kompaktnom, zhutnenom formáte filmu v 77 minútach jeho postavy ožívajú a aj niektoré drobné scény sú hlboko pôsobivé.*“

Bennett, Ray:
Blind Loves – The Hollywood Reporter,
18. 5. 2008

Zdroj: www.artfilm.sk

Ivona Ďuričová

CINKA PANNA

Pod režijným vedením slovenského režiséra Dušana Rapoša vznikol nový historicko-romantický film o gemerskej hudobníčke, husľovej virtuózke a slávnej primáške Cinke Panne. Básnici ju označovali za „rómsku Sapfó“, jej meno je uvádzané nielen v hudobných lexikónoch, ale aj v zahraničných encyklopédiách. Vlastným menom sa volala Anna Cinka (1711 – 1772), narodila sa v rómskej rodine v obci Gemer neďaleko Rožňavy. Vyrastala v hudobne založenej rodine, jej otec a bratia pôsobili na dvore Františka Rákocziho. Od detstva skúšala najprv tajne hrať na otcových husliach. Jej nevšedný, výnimočný talent neušiel pozornosti statkára Lániho, ktorý sa v neprítomnosti jej otca správal k nej ako tútor a podporoval ju. Vybavil a umožnil jej štúdium v Rožňave u kapelníka Jána Nepomuka Palackého.

Anna sa ako veľmi mladá vydala za miestneho rómskeho kováča – tiež hudobníka Dányiho. Spolu so svojimi bratmi založil kapelu a žali úspechy v celom Uhorsku, Poľsku a Rumunsku. Novou primáškou kapely sa stala jeho manželka – Cinka Panna. S kapelou hrávala piesne, ktoré prevzala po svojom otcovi a pracovala ich (napríklad piesne Tristo vdov, Tanec mŕtvych alebo Pieseň starých otcov).

Stopäťdesiat rokov po bitke pri Moháči poznačilo úpadkom nielen Gemer, ale aj celé Uhorsko, a to tak zo stránky hospodárskej, sociálnej, ako aj kultúrnej vyspelosti. Existovalo málo škôl, do cudziny chodili študovať iba jednotlivci z bohatých rodín. Absentovali aj školení muzikanti, speváci či skladatelia svetskej hudby v porovnaní s Talianskom, kde v období baroka vzniká opera, či s Nemeckom. Unikátne kvalitné husle Antonia Stradivariho, Amattiho a ďalších majstrov už uzreli svetlo sveta a ich povest' nádherného zvuku určite lákala aj mladú huslistku Cinku Pannu. Neskôr sa jej tento sen splnil. Osud jej vďaka podpore grófa Imricha Csákyho umožnil hrať na originálnom talianskom nástroji od Andrea Amattiho.

Uhorsko ohrozovali koncom 17. a začiatkom 18. storočia boje o moc vo vnútri monarchie a turecké nájazdy Osmanskej ríše. V tomto čase sa vytváral aj osobitný hudobný štýl s názvom kurucké piesne pome-

novaný podľa prebiehajúcich kuruckých vojen. Vznikajúce melódie odrážali atmosféru smútku za padlými vojakmi. Smutné a ťahavé piesne (bujdošó nótá) sa stali základom neskorších tiež pomalých melancholických, zádumčivých a často rozžialených piesní s maďarským názvom „halgató“. Aj prispelím interpretačného umenia Cinky Panny sa stali tieto piesne populárne v celom Uhorsku. Podľa maďarského hudobného historika Káldyho najúspešnejšie skladby vznikali okolo roku 1735 a Cinku Pannu považuje za priekopníčku tvorby kompozícií halgató. Medzi najznámejšie patrili jej skladby Pomalé uhorské alebo Lastovička leť. Najväčšie diela Cinky Panny sú zachytené v Uhorskej zbierke z roku 1730, ktorá obsahuje 64 maďarských piesní, 15 slovenských piesní, 12 tzv. suitských tancov a 6 maďarských kuruckých skladieb. Aj ďalšie zbierky, napríklad Kuruc ďalok obsahujú stovky skladieb. Okrem huslí ovládala Cinka Panna hru na gitaru, píšťalku, fleuru, kolovrátko, gajdy, fajfarku, zvonce i mulitánku. Na svoju dobu to bola veľmi moderná, emancipovaná, zmyselná a impulzívna žena, ktorá uspela v tradične mužskej profesii.

Na výzore Cinky Panny sa historické pramene nezhodnú, niektoré ju opisujú ako krásnu ženu, iné tvrdia opak. Zhodujú sa v tom, že sa obliekala do mužských šiat a vystupovala s fajkou v ústach. Pre vystúpenia svojich členov kapely navrhla

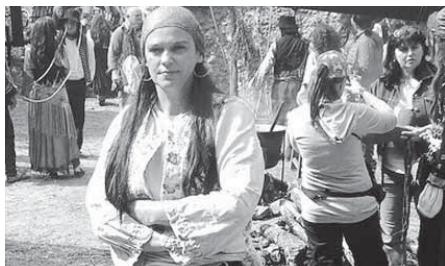
kostýmy zložené z kuruckej uniformy a gemerského kroja.

Ako jediná Rómka na Slovensku má Cinka Panna na svoju počesť postavený pomník v rodnej obci Gemer, kde ju pochovali 5. februára 1772.

Cinku Pannu spomína slovenský literár Ján Botto v povesti Báj Maginhradu. Aj pre viacerých maďarských umelcov sa stala inšpiráciou pre legendy, piesne, básne, stala sa námetom pre divadelnú hru (napr. Mór Jókai: Milovaná do smrti, Béla Balász: O baladách Cinky Panny).

Scenárista Ľubomír Slivka sa inšpiroval okrem života Cinky Panny aj bohatými osobnými skúsenosťami s rómskou kultúrou. So svojím otcom Martinom Slivkom, etnografom a filmárom, kedysi nakrúcal seriál Deti vetra od Gibraltáru po Ural. Podľa neho má tento film pripomenúť Rómom ich vlastné korene, hrdosť a hodnotový systém.

Film vzniká v slovensko-maďarskej koprodukcii a zachytáva prvých 17 rokov

života, od narodenia až po jej triumfálne účinkovanie na cisárskom dvore. Cinku Pannu stvárňuje mladá šestnásťročná gruzínska herečka Anna Gurji. Okrem hlavnej hrdinky účinkujú vo filme Jozef Vajda, Zuzana Kronerová, Marián Slovák, Martin Huba, Lucia Vrablicová, Martin Dejdar a ďalší slovenskí a maďarskí herci i súbor Romathan z Košíc. Hudbu k filmu skomponoval Ján Berky Mrenica ml.

Príbeh sa odohráva v časoch, keď ešte Rómovia kočovali, boli slobodní, späť s prírodou a venovali sa remeslám. Film by mal priblížiť naturel, životnú filozofiu a osobitosť rómskej komunity a aj samotným Rómom pripomenúť ich dávny vzor, na ktorý môžu byť právom hrdí. Cinka Panna predstavuje stále aktuálny príbeh temperamentnej ženy, ktorá v túžbe dosiahnuť svoj cieľ hľadá pre seba dôstojné miesto v živote. Je to i nadčasový príbeh, ktorý by mal pripomenúť, že pokiaľ dnešná civilizácia umožní rómskemu etniku zachovať si svoju slobodu, tak prestane byť problémovou súčasťou širšej koexistencie a stane sa jej „folklórnym šperkom“.

Film bude realizovaný v štyroch verziách: slovenskej, českej, maďarskej a anglickej. Plánovaná premiéra v slovenských kinách je leto 2008

Prebraté: www.dobos.obotones.com

„Husľová virtuoza Cinky Panny je pre mňa symbolom toho, že hudba dokáže citovo premostiť všetkých ľudí sveta, a to bez ohľadu na ich národnosť, náboženstvo, kmeňovú príslušnosť, stavovskú príslušnosť, či dokonca časovo-priestorové súradnice. Náš film by mohol divácky atraktívnym a všeobecne zrozumiteľným spôsobom toto poznanie pripomenúť a na jej individuálnom osude posunúť do všeobecnej roviny. Cieľavedomá Cinka Panna opustila svoju komunitu, nespreneverila sa však jej ideálom. Preto za jej smútkom je potrebné hľadať nielen obeť, ktorú podstúpila, ale aj večný nepokoj kočovníka.“

Film pokladám za verejné rozprávanie o veciach intímnych. Mal by pripomenúť aj nám ostatným našu intimitu, náš priestor, kde sme sami sebou, kde dušu i telo odhaľujeme iba tým, ktorých milujeme a ktorým veríme. V prípade nomádov ide o intimitu veľmi špecifickú, dokonca tzv. „intimitu kolektívnu“, ale prečo nie? Všetci sme predsa detičky božie... A pokiaľ sa naučíme rešpektovať intimitu toho druhého, nehľadať na ňom za každú cenu len chyby, ale, naopak – vážiť si ho za to, čo je na ňom dobré, budeme si viac vážiť aj samých seba“.

režisér Dušan Rapoš

EURÓPSKA ÚNIA

EÚ a ľudské práva

Pre Európsku úniu sú ľudské práva univerzálne a nedeliteľné. Preto ich aktívne podporuje a obhajuje, či už v rámci svojho územia, alebo vo vzťahoch s vonkajšími krajinami. Vo vzťahu k svojim členským štátom sa však EÚ neusiluje zmocniť širokých právomocí v tejto oblasti, ktoré sú v pôsobnosti národných vlád. Napriek tomu, že situácia v dodržiavaní ľudských práv je v EÚ priaznivá, Únia sa s ňou neuspokojuje. Obzvlášť je znepokojená s uplatňovaním ľudských práv v azylovej politike, v oblasti migrácie a diskriminácie menšín. Únia už dlhodobo tradične prijíma ľudí z iných krajín, tých, ktorí prichádzajú pracovať i tých, ktorí ušli zo svojich domovov pre vojnu či prenasledovanie. Netreba zabudnúť ani na menšiny, ktoré sú už niekoľko storočí v „cudzom“ prostredí. V rámci programu PROGRESS, ktorý prebieha od roku 2007 do roku 2013 s celkovým rozpočtom 743 miliónov EUR, sa financuje aj monitorovanie ľudských práv v rámci EÚ a hodnotí činnosť, ktorú vyvíjajú členské štáty.

Bohatstvo národných jazykov

Európska únia má 27 členských štátov a 23 úradných jazykov. Pri vstupe do Únie si každý členský štát určil, ktorý jazyk alebo ktoré jazyky chce vyhlásiť za úradné jazyky EÚ. Popri snahe o integráciu EÚ podporuje jazykovú a kultúrnu rôznorodosť. Jedna z možných foriem podpory je projekt na ochranu a propagáciu regionálnych a menšinovo zastúpených jazykov.

Hoci si Európska únia uvedomuje, že sa angličtina stáva najrozšírenejším jazykom v rámci Európy, chce zabrániť možnému obmedzeniu jazykovej rôznorodosti na svojom území. Cieľom nie je kópia Spojených štátov, kde angličtina dominuje a nenecháva priestor iným jazykom. Komisia si stanovila pre svoju politiku v oblasti jazykových schopností ambiciózny cieľ – aby čo najviac Európanov ovládalo okrem svojho ďalšie dva cudzie jazyky.

ĽUDSKÉ PRÁVA A JAZYKOVÁ RÔZNORODOSŤ

Európska charta regionálnych a menšinových jazykov

Takže odporúčania a predsavzatia sú tu. Ale ako je to v našom podalpskom štáte, kde žijeme my? Na jednej strane máme iniciatívy niektorých rakúskych krajov (Sprachoffensive v Niederrösterreich – každý občan by mal rozumieť aspoň jednému jazyku svojich susedov), „nedeľné koníčky“ a súkromné názory niektorých

politikov, ustanovenie a prijatie Charty v parlamente (10. mája 2001 Sprachencharta: „Europäische Charta der Regional – oder Minderheitensprachen“). Vláda posielala pravidelne hodnotiacu správu o uplatnení jazykovej charty v Rakúsku – poslednú v decembri 2007. Európska rada vyšle potom svojich predstaviteľov, aby verifikovali túto správu. Aj viedenský Slováci boli pozvaní na viacero podujatí, kde sa diskutovalo, či rakúska vláda naozaj spĺňa ratifikované zákony a či máme iné predstavy a požiadavky. Ja osobne mám ale dojem, že je v tom, žiaľ, veľa alibizmu. Na druhej strane je tu totiž väčšinový ľud, ktorý vidí rôznorodosť ako útok na vlastné pozície, ako záťaž, ako niečo nedobové, čo tu nikto nepotrebuje („... sollen die nach Hause gehen, wenn sie solche Forderungen haben“ – „... nech idú domov, keď majú také požiadavky...“). Na jednej z tých diskusií zaznel pekný citát Antoine de Saint Exupéryho: „Keď chceš motivovať ľudí k postaveniu dobrej lode, tak musíš v nich prebudiť túžbu k moru.“ Tak je to aj v tomto prípade – jazykové práva národných skupín v Rakúsku neprinesú bez motivácie žiadne výsledky.

Ako je to s dobrými príkladmi

Naši rakúski politici a médiá často spomínajú v rámci školstva ako svetlý príklad Fínsko. Tak dovoľte, milí čitatelia, priblížiť vám iný prístup k téme jazyková a kultúrna rôznorodosť. Začína sa to už pôrodom. V tejto severskej krajine musia rodičia do dvoch mesiacov od dátumu narodenia oznámiť do „Population Data System“ meno dieťaťa a materinský jazyk. Každé dieťa, ktoré je trvalým obyvateľom Fínska, môže navštevovať bezplatnú predškolskú prípravu a musí absolvovať povinnú školskú dochádzku. Vo Fínsku je niekoľko základných a stredných škôl, kde je cudzí jazyk jedným z vyučovaných jazykov alebo je jediným vyučovaným jazykom. Ako to môže fungovať? Fíni zastávajú názor, že až keď má dieťa základy svojho materinského jazyka, môže sa učiť po fínsky.

To v Rakúsku sme ešte ďaleko. Niektorí to už pochopili – napríklad firmy, ktoré pôsobia aktívne v cudzine. Jazyková rôznorodosť môže byť podnikateľom len na úžitok, nie prekážkou – otázkou ostáva, kedy to pochopí aj radový občan tejto krajiny? ■

VIACJAZYČNOSŤ

UNESCO ako jedna zo samostatných inštitúcií Organizácie spojených národov podporuje rozvoj vedy a vzdelávania a usiluje sa o zachovanie kultúrneho dedičstva ľudstva, historických pamiatok a prírodných krás. Venuje sa však aj jazykom a ich rozmanitosti. Veď jazyk je nositeľom kultúry, tradície, identity a spája etnické skupiny.

V dňoch 13. - 15. júna 2008 sa v hlavnom meste spolkovej krajiny Burgenland, v Eisenstadte, konala pod záštitou Ministerstva kultúry Rakúskej republiky medzinárodná konferencia UNESCO s názvom Každodenná viacjazyčnosť.

Konferencia sa zamerala na štyri kľúčové tematické okruhy:

- Jazykové vzdelávanie a každodenný multilingvializmus
- Menšiny a každodenný multilingvializmus
- Ekológia a manažment diverzity
- Každodenný multilingvializmus v médiách a cyberspace

„Hranice môjho jazyka znamenajú hranice môjho sveta.“

Wittgenstein

časovo i finančne náročný, niekedy – pre nedosiahnutie očakávaných výsledkov - i deprimujúci.

Na druhej strane si málo uvedomujeme, že práve my (migranti) sme nositeľmi multilingviálnosti per se. Nielenže máme v sebe korene v podobe materinského jazyka, ale tiež rýchlo prijímame realitu krajiny, v ktorej žijeme.

Napriek tomu milióny ľudí stále žijú bez toho, že by sa niekedy vžili do nejakého iného jazyka. Tento atavizmus je podporovaný

jednak politikou nenávisťi k cudziemu, ale aj masovým turizmom.

Prednášky, workshopy i osobné diskusie na konferencii nestačili celkom pokryť rôznorodosť tejto tematiky, dali však podnety.

TRENDY

V rôznych krajinách sa vo všeobecnosti dajú pozorovať podobné trendy:

Odtrhnutie migranta od jeho koreňov a jeho jazyka môže mať vážne následky na jeho psychiku – vyvoláva to často blokády, ktoré sa len pomaly dajú odbúrať. Metóda Babylon pomáha ľuďom, ktorí majú psychické problémy alebo sú zablokovaní, keď sa majú naučiť určitý jazyk alebo sa snažia zmeniť svoj vzťah k nejakému jazyku.

Odcudzenie druhej generácie migrantov od krajiny svojho pôvodu, snaha prispôsobiť sa novému prostrediu za každú cenu vedie k čiastočnej strate materinského jazyka, a s tým aj identity.

Naopak, tretia generácia má vo zvýšenej miere opäť záujem o svoj pôvod, jazyk a o vlast' predkov, navštevuje jazykové kurzy. Napríklad kurdske deti v emigrácii ovládajú kurdský jazyk lepšie ako deti žijúce v Iráne.

Hosťujúci kraj Burgenland sa predstavil ako prototyp viackultúrnej a viacjazykovej zmesi menšín. Preto boli aj úvodné

NEVYHNUTNOSŤ, ALEBO ŠANCA?

príhovory prekladané z angličtiny do nemčiny, chorvátčiny, maďarčiny, rómčiny a do jazyka znakov pre hluchonemých.

Integráciu do veľkej miery ovplyvňuje politika štátu, ktorý migrantov prijíma. Pozitívne je, keď sa štát usiluje konštruktívne vytvárať v spoločnosti pluralizmus. Ako príklady starostlivosti štátu o menšiny sa diskutovali príspevky z Indie, pobaltských krajín, južného Tirolska a Slovenska.

298 JAZYKOV V INDIÍ

V Indii pristupujú k menšinovej problematike otočením známeho amerického sloganu „think locally – act globally“ na indickú verziu: „think globally – act locally“. Vychádzajúc z Gándiho výroku: „Indovia sa majú učiť po anglicky i všetky ostatné jazyky, ale nesmú pritom zabudnúť materinský jazyk,“ je tu snaha zaviesť minimálne trojjazyčnosť obyvateľstva na ceste ku globalizácii. Že to nie je jednoduché, dokazuje fakt, že v krajine sa hovorí 298 jazykmi, z ktorých 22 je oficiálne uznaných. Nakoľko 40,2 % Indov hovorí jazykom hindi, zaviedol sa zákon, že občan v každom štáte musí v rámci trojjazyčnej politiky v prvom rade hovoriť jazykom, ktorý je najrozšírenejší v jeho kraji, na druhom mieste musí ovládať hindi a na treťom mieste angličtinu. Zodpovednosť za dodržiavanie tejto politiky má spolkový šéf, ktorý je oprávnený konať aj proti nariadeniam centrálnej vlády. Aby všetky jazyky a ich kultúry neupadli v Indii do zabudnutia, od júna 2008 je 27 % všetkých miest na štúdium rezervovaných pre obyvateľov nižších kást.

Z INDIIE DO EURÓPY

Veľkosťou a počtom obyvateľov je Európa takmer porovnateľná s Indií. Aj počtom uznaných jazykov. Možno by sa dalo od Indov niečo naučiť?!...

V pobaltských krajinách bola po generácie úradným jazykom ruština. Po osamostatnení pobaltských republík nadobudli litovčina, lotyščina a estónčina dôležitosť v súvislosti s pozdvižením národného povedomia, avšak pre spoložitie v Európe je nevyhnutné dohovoriť sa ďalšími jazykmi. Najpopulárnejšia je výučba angličtiny pred nemčinou, a to najmä pre mladú generáciu. No snahou týchto štátov je spopularizovať aj poľštinu – jazyk veľkého suseda a vrátiť sa aj k ruštine, v ktorej vidia jazyk budúcnosti.

Na Slovensku sa v oblastiach, kde žije aspoň 20 % obyvateľov menšín - rómskej, chorvátskej, poľskej, rusínskej, ukrajinskej, ale predovšetkým maďarskej, zaviedli rôzne stupne vyučovania materinského jazyka v kombinácii so štátnym jazykom. Existuje tu špeciálny systém podpory menšín. V roku 2007 dostali samosprávne kraje na rozvoj jazyka a kultúry menšín 10,6 milióna EUR. V tomto období mala celá slovenská kultúra k dispozícii 3,38 milióna EUR. Podpora menšín tým istým grantovým systémom dosiahla 1,52 milióna, čo je len o trochu menej ako polovica podpory slovenskej kultúry. Napriek tomu

Mauro Rosi, UNESCO

Palác Esterházy v Eisenstadte

sa však nezaznamenalo takmer žiadne zlepšenie znalosti slovenského jazyka u obyvateľov menšín. Nedostatočné znalosti slovenského jazyka majú nepriaznivý vplyv na uplatnenie na národnom trhu práce.

Európska politika jazykového vzdelávania má za cieľ vytváranie plurilingválnej spoločnosti ako základu európskej identity. Znamená to zaviesť zmeny vo vzdelávacom systéme európskych krajín a využívať tú viacjazyčnosť, ktorá v našej spoločnosti už existuje. Skutočnosť žiaľ vyzerá stále tak, že jazyky, ktoré sú súčasťou živého plurilingválneho repertoáru, často vzdelávací systém úplne ignoruje, alebo považuje za prekážku vo vzdelávaní. Vizia viacjazyčnej spoločnosti sa dá dosiahnuť jedine cez sociálnu integráciu, vedením k demokratickej spoluúčasti na spoločnosti a k aktívnemu občianstvu. ■

NEVIEME VŽDY OVPLYVNIŤ TO,
ČO NÁS V ŽIVOTE POSTRETNE,
ALE AKO SA S TÝM VYROVNÁME,
TO ZÁLEŽÍ LEN A LEN NA NÁS

Ingrid Konrad

IRMA TRKSAK

Drobná 90-ročná žena s mladým a vnímavým pohľadom je rodená viedenská Slovenka. Pri besede v Rakúsko-slovenskom kultúrnom spolku sa strácala v kresle pre hostí. Jej svedectvo však vzbudzuje hrôzu. „Nikdy sa to už nesmie opakovať! Preto som tu, preto chodím medzi vás...” Žiaľ, novodobá história rovnako ako jej nositeľ, človek, je nepoučiteľná. Nezáleží na tom, kde na svete panuje zlo a násilie, kde malá skupinka háji svoje záujmy proti väčšine, ľudské pokolenie sa zdá nepoučiteľné. Práve preto treba ustavične pripomínať, čoho je človek schopný, ako ďaleko môže zájsť túžba po moci a nadvláde, ako neľudsky vie človek zaobchádzať s vlastným kmeňom. Zároveň treba zdôrazňovať, že takéto zlo nesmie zostať nepotrestané. Život Irmy Trksak je obrazom neoblomného správania voči pýche moci, symbolom ľudskej odvahy a sily.

Pani Irma Trksak nie je čitateľom Pohľadov neznáma. V roku 2004 sme s ňou priniesli rozhovor. Vtedy bola vymenovaná za Ženu roka. Irma sa ako mladé dievča zapojila do českého odboja proti fašizmu vo Viedni. 29. septembra 1941 bola spolu so svojou skupinou zatknutá a väznená v budove na Rossauer Lände, ktorú vtedy volali ironicky veľmi milo: „Liesl”.

„Tlačili sme plagáty, chceli sme ľuďom vysvetliť, že Hitlerov režim je veľmi nebezpečný, že Hitler klame, prináša násilie. Jednoduchým spôsobom sme vyrábali výbušniny, organizovali sabotáže, ničili fašistom sklady...” V ten osudný deň varila mama hubovú polievku, Irmino obľúbené jedlo. Nič netušiaci,

čudujúc sa ešte, čo za čierne auto stojí pred ich domom, vošla dnu. Dvaja gestapáci už prehádzali všetko hore nohami - zhabali Irmine knihy a vysvedčenia, dokonca vzali aj koberce a obrazy, jednoducho zobrali všetko, čo im padlo do ruky. „Pred očami nám mávali rozkazom na prehliadku bytu, ale mama by ich pustila dnu aj bez neho, taká bola vystrašená.” Irma nechcela dať na sebe znať, aká je rozrušená a ešte pred odchodom povedala mužom v čiernych kabátoch, že je hladná a že by si rada z tej hubovej polievky zajedla. Prekvapení jej žiadosťou jej to dovolili. „Ledva som prehltla pár lyžíc,” spomína na svoje posledné normálne jedlo. Do apríla 1945 trval jej pobyt vo väzeniach a koncentračných táboroch...

Udanie prišlo zo strany, odkiaľ by to nikto nečakal. Z vlastných radov. Kurt Koppel udal množstvo ľudí – nielen v Rakúsku, ale aj na Slovensku, v Čechách, vo vtedajšej Juhoslávii. Napriek tomu ho po vojne Angličania nevydali. „Aliancia využívala aj špicľov, keď sa jej hodili,” poznamenáva Trksak znechutene.

U Irminho priateľa Ludvíka Štěpánka našli v záhradke zakopanú tlačiareň. Štěpánek sa dostal do Mauthausenu, kde ho prichytili pri montovaní vysielača a mučili ho. V zúfalstve si vzal život... „Nikto, ani jeden z nás nemal proces. Ten si odkladali až po víťazstve - chceli s nami robiť Monsterproces.“

Do októbra 1941 sa gestapu vo Viedni podarilo chytiť 26 českých komunistov, z mužov mučením doslova vytĺkli priznania. „Ženy nemučili,” spomína si Trksak a pokračuje: „Neviem, čo to muselo byť za fyzické utrpenie, ale veľmi dobre som spoznala duševné utrpenie a muky. Zobrali mi slobodu. Bola som na samotke, bolo to príšerné. Vedomie, že hocikedy – cez deň i v noci – vás môžu dať do reťazí a zobrať na výsluch, ma budilo zo spánku. Mala som hrozný strach.“

Autorka v rozhovore s Irmou Trksak

Nasledovala deportácia do Ravensbrücku. 2. októbra 1942, v deň jej narodenín, prekročila vtedy 25-ročná Irma brány ženského koncentračného tábora a trvalo celé tri roky, kým nimi prešla na opačnú stranu – na slobodu. Tri roky straty ľudskej dôstojnosti a boja o holé prežitie...

Útla kniha Cécile Cordon pod názvom „Ich weiß, was ich wert bin! – Irma Trksak – Ein Leben im Widerstand“, v preklade „Viem, čoho som hodná – Irma Trksak – Život v odboji“ prišla na rakúsky trh v októbri 2007. Počin vydavateľstva Mandelbaum je viac ako chvályhodný. Kým na Slovensku Sovietsky zväz celé povojnové generácie dôsledne informoval o tom, čo fašizmus znamená a čo spôsobil, pričom však „zabudol“ priznať svoje vlastné zločiny, v Rakúsku sa dlhé roky po vojne o fašizme mlčalo. Až kancelár Franz Vranitzky v roku 1986 prvý raz otvorene priznal spoluvinu Rakúska a ospravedlnil sa.

Kniha o osudoch mladej ženy, ktorá sa odvážila postaviť zoči-voči fašistickému režimu, hoci ostatní ho vítali, a hneď v zárodku dokázala pochopiť, aké nebezpečenstvo fašizmus znamená, je plná priamostí, odvahy a múdrosti. Dnes sa s obdivom pozeráme na túto drobnú ženu a nevieme si predstaviť, ako by sme reagovali v takej situácii, kde by sme vzali tú silu a odvahu.

Irma Trksak oslávila v roku 2006 svoje 90. narodeniny. Nedá sa jej to uveriť. Mladistvý pohľad, zápal a zanietenosť, s akou rozpráva a artikuluje, nám dáva zabudnúť na jej vysoký vek. Nevynechá žiadny detail, a často sú tie detaily najstrašnejšie, často sú to spomienky na tie najhroznejšie chvíle... Len preto, aby sa nezabudlo, aby sa v zárodku zahubilo všetko podobné.

„Túto knihu venujem tým tisícim ľuďom – od detí po stareny – ktorí nemali to šťastie ako ja a to peklo Ravensbrücku neprežili.“ ■

Kniha Cécile Cordon pod názvom „Ich weiß, was ich wert bin! - Irma Trksak - Ein Leben im Widerstand“ si môžete kúpiť vo všetkých kníhkupectvách alebo objednať priamo vo vydavateľstve Mandelbaum Verlag alebo zapožičať v knižnici RSKS, Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien.

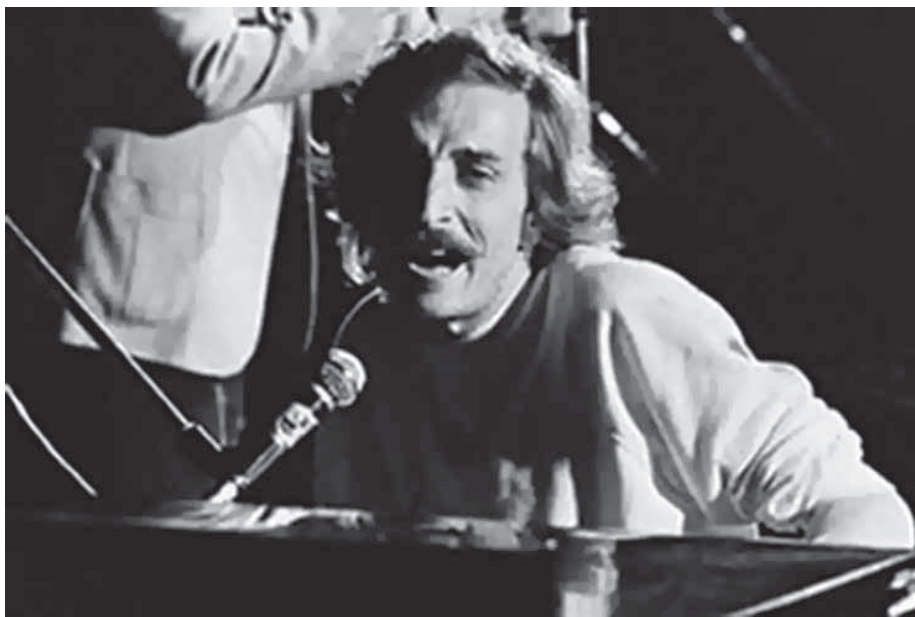
Osvienčim

Fotografie: Zuzana Lettner

SLOVENSKÉ LEGENDÁRNE ALBUMY

Po úspechu minuloročnej hudobnej edície prichádza denník SME s druhým dielom série Slovenské legendárne albumy. Ide o reedíciu pôvodných albumov vydavateľstva Opus. Už vyšiel album Mira Žbirku: Doktor sen, Karola Duchoňa: Čardáš dvoch srdc alebo úspešný album Petra Nagy: Chrán svoje bláznovstvá. Od 9. júna si môžete na www.albumy.sme.sk objednať ďalší, už 15. album z tohto radu, sólový album Jara Filipa: Cez okno.

Jaro Filip bol človek, pre ktorého bolo jedno povolanie málo a život pridlhý. Stále sa niekam ponáhlal a robil množstvo vecí naraz, neúnavne, čo sa mu napokon vypomstilo. Bol multipesničkár, klávesista, herec, bavič, moderátor, publicista, internetový fanatik – vášnivý diskutér na fórach a ktovie čo ešte. Ak by sme však mali objektívne zhodnotiť jeho najväčší vklad do slovenskej kultúry, nepochybne by to bola hudba.

Album Bolo nás jedenásť s Lasicom a Satinským z roku 1981 je korunovačným klenotom slovenskej hudby, ale pozoruhodná je celá spolupráca s dvojicou legendárnych komikov. Filip tu figuroval ako tretí do partie so svojimi klávesmi a samorastlým spevom. Bol „dvorným klávesistom“ Deža Ursinyho a nahral s ním takmer všetky albumy.

Úplne nový rozmer priniesol ako skladateľ do tvorby Richarda Müllera. Ich spolupráca sa začala albumom 33 z roku 1994 a skončila sa v podstate až Filipovou predčasnou smrťou v roku 2000.

V bláznivom kole hyperaktivít sa Filip dostal k svojmu prvému sólovému albumu až tri roky pred svojou päťdesiatkou.

Nahrávky vznikali rýchlo, ako to už bolo Filipovým zvykom. Základy nahral Filip s hutnou rockovou rytmikou hudobníkov o generáciu mladších – svojím synom Leom na bicie a basgitaristom Martinom Revickým.

Päť skladieb z desiatich nahrával Martin Zajko, ktorý sa medzičasom etabloval na vyhľadávaného hudobníka. „Jaro mal vo svojej relácii skupinu Sannyland, kde som hral a spievala v nej Silvia Josifoska,“ spomína. „Páčilo sa mu, ako spieva a ako ja hrám na gitare. Spýtal sa, či by sme s ním niečo neurobili. Dal mi kazetu s demo nahrávkami. Po týždni sme išli do štúdia. Bolo to moje prvé profesionálne nahrávanie. Mal som dosť veľkú trému, Jaro však bol skvelý. Povedal, že prácu treba začať pauzou. Takže sme išli na cigaretu a kávičku, čo bolo odľahčenie a tréma sa vytratila. Nahrával som do hotových podkladov. Vždy hovoril – tu si niečo skús, tak som si skúšal, ale on to nahrával a hovoril, že je to výborné a že to tak necháva. Nakoniec tam boli aj skladby, ktoré som nikdy nepočul, lebo neboli na tej kazete, tie som nahrával hneď spontánne. Bolo to veľmi príjemné. Obedík, pokecy o hudbe. Ten album sa mi páči, škoda, že sme z neho nič nehrávali naživo.“

Jaro Filip o svojom albume povedal: „Som rád, že som pomohol ľuďom, ktorí nie sú známi a iba začínajú, lebo to je moja psia povinnosť. Tak isto to kedysi niekto urobil aj pre mňa. Napokon, vybral som sa na dobrodružnú cestu v tmavom lese, zarastenom húštím. Tak je celkom logické, že som si nezobral niekoho, kto by ma viedol s lampášom, ale vychutnal som si tú cestu sám a potme. Tá cesta bola pre mňa dôležitá a takto môže mať nahrávka inú vnútornú hodnotu.“

„Som nesmierne šťastný, že vychádza album Cez okno, ktorý fanúšikovia Jara Filipa už pomaly považovali za stratený,“ povedal Richard Müller, okrem jedinej výnimky exkluzívny textár Filipovho albumu Cez okno. A na otázku, aká je hudba na tomto albume, odpovedal: „Je skvelá. Dokazuje to, čo si málokto uvedomuje – že Jaro bol dušou bigbifák. Aj jeho syn Leo bubnuje úžasne, rockovo.“

V prípade záujmu si môžete albumy objednať za 129 korún na adrese albumy@sme.sk, prípadne na telefóne číslu 02/ 59 233 411. Informácie o objednávaní nájdete tiež na stránke www.albumy.sme.sk.

Prebraté SME 14.6.2008, krátené

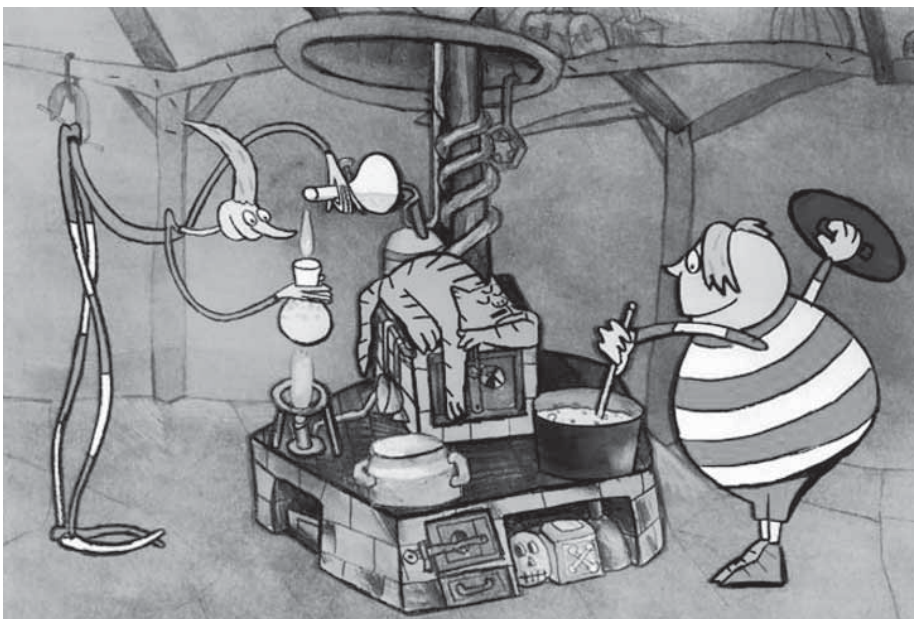
JAROSLAVA HAVETTOVÁ

Na úvod o Jaroslave Havettovej by sa dalo napísať: Povolanie animátorka. Nie je to však celkom presné. Tvorkyňa, ktorá v októbri 2007 oslávila polokruhľe životné jubileum (1942) je totiž režisérkou, scenáristkou, ale často aj autorkou námetov či výtvarných návrhov svojich animovaných filmov.

Známe 60. roky sa do dejín slovenskej kinematografie zapísali zlatými písmenami hneď z niekoľkých dôvodov. Jedným z nich je, že v tomto období sa konečne po predchádzajúcich sporadických a osamotených pokusoch inštitucionalizovala tvorba animovaných filmov. Zásluhu na tom mal nepochybne aj príchod mladých tvorcov. Medzi „pionierov“, ktorí úspešne prešli konkurzom, patrila aj Jaroslava Havetová.

Vďaka manželovi Elovi sa suverénne pohybovala vo filmárskom prostredí, poznala sa s generačne príbuznými výtvarníkmi a blízky jej bol aj svet divadla. Prvú príležitosť okúsiť „animátorský chlieb“ dostala v debute bratov Popovičovcov Pinguin (1965). Neohrdla však ani televíznymi reklamami, v ktorých prešla všetkým - od námetu až po réžiu - a stali sa tak pre ňu výbornou vstupnou bránou do filmového umenia. Prvú veľkú animáciu si vyskúšala v roku 1966 v televíznom večerníčku Fakíri.

Prenikavým úspechom bol pre Jaroslavu Havetovú film Pieseň (1969). Je akýmsi radom obrazových asociácií na známy hit 60. rokov Heleny Vondráčkovej a Waldemara Matušku To se nikdo nedoví. Jej ambície však siahali vyššie, tak vytvárala metafory kolobehu života a dotýkala sa ľudských osudov „in flagranti“. Hneď film Socha (1970) je obrazom netalentovaného sochára, ktorý uveril Michelangelovi, že v každej skale je ukrytá socha, no poslanie má hlbšie – je o dogmatikoch, ktorí presadzujú ideológiu bez ohľadu

na realitu. Dielo presne načasované (začiatok 70. rokov) zarezovalo v spoločnosti citlivej na podobné inotaje a v súťaži s nestorom českej animácie Jiřím Brdečkou získala v roku 1970 ex aequo najvyššie ocenenie na festivale v Piešťanoch. Tak sa Havetová stala prvou dámou slovenského animovaného filmu.

V roku 1980 vznikli Kontakty, v ktorých odkryla pred divákmi čisto ženské tajomstvá. Film, ktorý prerástol tému medziľudských vzťahov, získal na XVII. Medzinárodnom filmovom festivale v Chicagu tretiu cenu – bronzového Huga. V troch príbehoch na celkovej ploche jedenásť minút sa tvorkyňa podarilo metaforicky vyjadriť zložitú vzájomných ľudských vzťahov len pomocou skicovitej kresby s minimálnou farebnosťou. Výraznú úlohu vo filme hrá znova hudba, v tomto prípade Deža Ursínyho.

Vrcholným a dosiaľ neprekonaným dielom však zostáva jej Údel (1988). Osud muža, ktorý tlačí svoj sisyfovský kameň problémov, sa cez viacvrstvovú fabulu stáva obrazom emancipovanej spoločnosti s jej nezodpovedanými etickými otázkami. Film vo svojej dobe prekvapil a provokoval. Ocenili ho v Krakove, Bruseli a na Berlinale 1989. Podnes patrí k vrcholom československej animácie.

V 90. rokoch sa Havetová presťahovala do Čiech, kde sa venuje večerníčkovej tvorbe (úspešný seriál Z deníku žaka III. B. aneb Edudant a Francimor), dokladajúcej jej vysoké režisérsko-animátorské majstrovstvo.

Podľa: www.filmsk.sk (Ivana Gašperiková, Rudolf Urc) upravila mv

DIE WELT HINTER WIEN

FÜNFZIG EXPEDITIONEN

„Die Gegend hat viele Namen und keinen. Vielleicht ist die Gegend auch keine Gegend und braucht keinen Namen. Ihre Bewohner sprechen vier Staatssprachen und Dutzende sonstige Idiome. Die Wenigsten unter ihnen würden sagen, dass die Gegend, von der ich erzähle, eine Gegend ist.

Ein paar Leutchen mühen sich mit Benennungen. Als hätte Europe nicht Dutzende gemessener, gefühlter, behaupteter Mitten, haben sie die Gegen zur Mitte Europas erklärt. Den mitteleuropäischen Freiraum, der sich zwischen Alpen und Karpaten erstreckt, um die Achse Wien-Bratislava herum, ungefähr von Győr bis Brunn, mal etwas weiter, mal etwas enger gefasst."

Schon die Einführungsworte zum Buch »Die Welt hinter Wien. Fünfzig Expeditionen« deuten an, dass in dieses Buch keine Langeweile bedeuten wird.

Martin Leidenforst ist Österreicher und lebt seit 2004 im slowakischen Grenzort Devínska Nová Ves, auf der langsam vernarbenden Naht des Eisernen Vorhangs. Von dort sind

es nur wenige hundert Meter nach Österreich, dreißig Kilometer nach Ungarn und fünfzig in die Tschechische Republik. »Die Welt hinter Wien« versammelt Geschichten aus einer Gegend, die auf vier Staaten, vier Staatssprachen und Dutzende Ethnien verteilt ist, und doch liegt alles ums Eck. Das Gebiet bezeichnet den mitteleuropäischen Zentralraum zwischen Alpen und Karpaten, irgendwo um die Städte Wien und Bratislava, Győr und Brno herum. Sie hat einige Bezeichnungen erhalten, Namen wie »Centrope« etwa, doch kaum ein Bewohner empfindet diesen von Grenzen zerfurchten Raum als eine organische Region. Von Devínska Nová Ves aus betrachtet erscheint sie indessen als eine natürliche Einheit. Ein Jahr lang tauchte Leidenfrost Woche für Woche in eine andere Sphäre, in eine andere Sprache, in ein anderes Milieu ein. Aus der Summe dieser Wanderungen entstand das Porträt einer verblüffend vielfältigen Region. »Die Welt hinter Wien« erzählt von Anziehung und Abstoßung, von Stammesfehden und Megalopolen-Utopien, von der Schönheit, Traurigkeit und Wirklichkeit der europäischen Integration. »Die Welt hinter Wien« ist das Buch zur Serie, die im Spectrum der Tageszeitung Die Presse erschienen ist und mit dem Journalistenpreis »Writing for CEE 2007« ausgezeichnet wurde. ■

Zusammengestellt von zl+ik

Martin Leidenfrost

SVET ZA VIEDŇOU

PÄĎDESIAT LITERÁRNYCH EXPEDÍCIÍ DO NEĎALEKÉHO CENTRA EURÓPY

„Miestne oblasti majú zvyčajne viac názvov, alebo žiaden. Možno ani žiaden názov nepotrebujú, ak nie sú ničím výnimočné. Obyvatelia tejto oblasti hovoria štyrmi jazykmi a desiatkami ich nárečí. Nie mnohí z tejto oblasti, o ktorej vám budem rozprávať, by miesto, kde žijú, nazvali zaujímavé.

Pár ľudí sa pokúša dať tejto oblasti meno. Ako keby Európa nemala už niekoľko zameraných, definovaných alebo pomyselných stredov, nazvali aj túto oblasť Stredom Európy. Ide o stredoeurópsky priestor, ktorý sa rozprestiera medzi Alpami a Karpatmi, vinie sa okolo osi medzi Viedňou a Bratislavou v šírke približne od Györu až po Brno, niekedy ďalej, niekedy bližšie k Dunaju."

Už úvodné slová Martina Leidenfrosta k jeho knihe Svet za Viedňou s podtitulom Päťdesiat literárnych expedícií do neďalekého centra Európy naznačuje, že o zábavu a prekvapenia bude postarané.

Martin Leidenforst je Rakúšan a od roku 2004 žije v slovenskej hraničnej obci Devínska Nová Ves. Odtiaľ je už len niekoľko sto metrov do Rakúska, 30 kilometrov do

Maďarska a 50 kilometrov do Čiech. »Svet za Viedňou« tvoria príbehy z územia, na ktorom sa nachádzajú štyri štáty, kde sa hovorí štyrmi štátnymi jazykmi a desiatkami dialektov, ktoré leží prakticky za rohom od Viedne. Toto územie má niekoľko mien. Napríklad »Centroe«, no žiaden z jeho obyvateľov nechápe túto oblasť ako organický región. Pozorovateľovi z Devínskej Novej Vsi sa to však zdá ako jeden prirodzený celok. Celý rok vznikol úžasný portrét tohto pestrého regiónu. »Svet za Viedňou« hovorí o príťažlivosti a odvrhnutí, o pôvode a megapolis-utópiách, o kráse, smútku a skutočnosti európskej integrácie. Zážitky z jeho osobného objavovania tohto staronového sveta, pre mnohých Rakúšanov ešte takého veľmi vzdialeného, sú pestrou zmesou irónie a sarkazmu, pričom poskytuje veľmi citlivé a presné pozorovania krajiny a ľudí.

Za tento brilantný literárny počín získal Martin Leidenfrost novinárske ocenenie roka 2007 za písanie pre strednú Európu „Writing for CEE 2007“, ocenenie, ktoré udeľuje Rakúska tlačová agentúra APA a rakúska banka Bank Austria novinárom, ktorí sa zaoberajú otázkami európskej integrácie. ■

Spracovala: zl+ik

**Publikácia vyšla v tomto roku
vo Vydavateľstve Picus Verlag Wien**

KDE BOLO, TAM BOLO, KDE SA VODA SYPALA A PIESOK LIAL...

„Duch a reč ľudu nášho naozaj vyniká i čo do mnohosti i čo do jakvosti hlboko báječných, krásne básnických a mravne bezúhonných povestí.“

Pavol Dobšinský

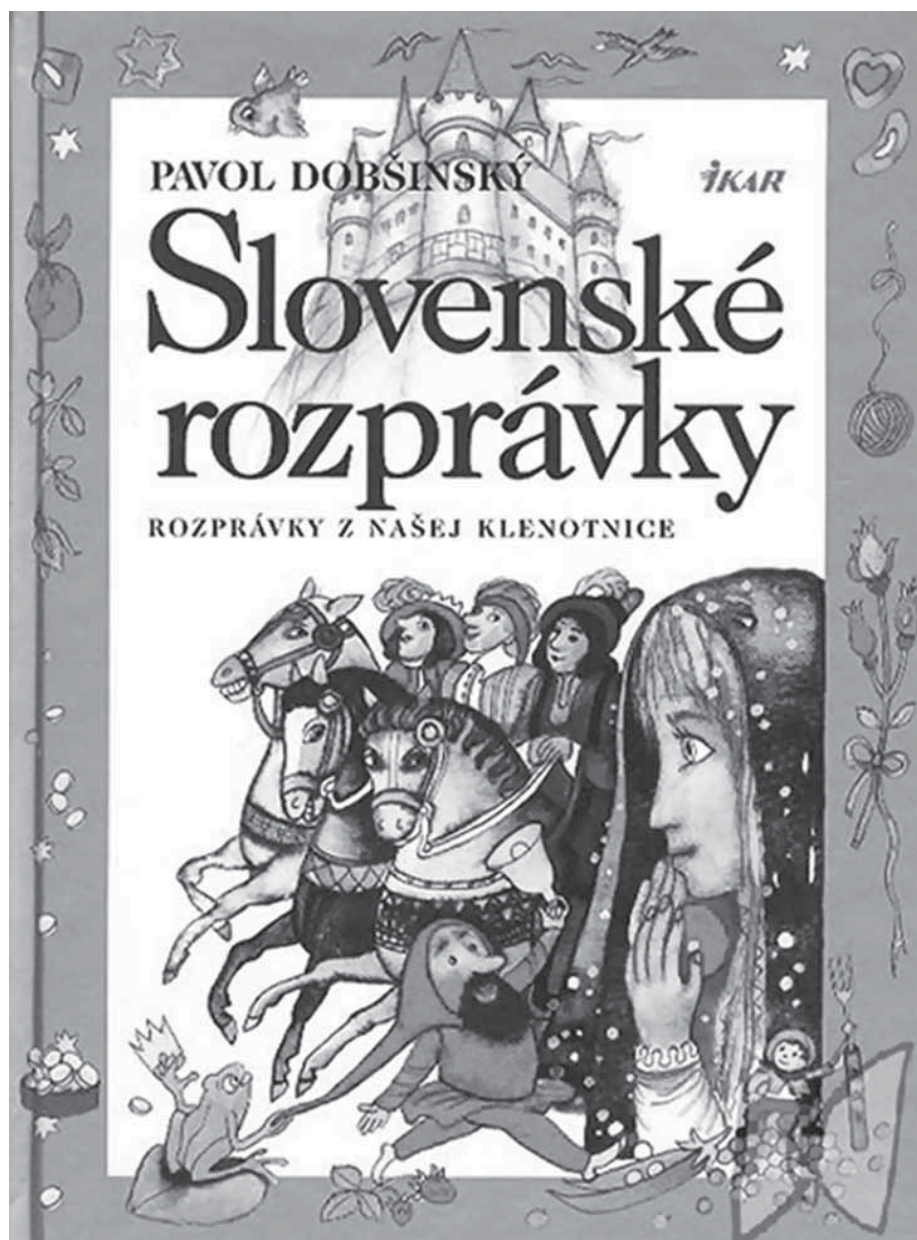
Mahuliena, Popolvár, Dvanásti bratia, Martinko Klingáč, Radúz a Ľudmila... Poznáte? Akoby nie. Všetko sú to postavy a postavičky z vari najobľúbenejšej knihy nášho detstva – Slovenských rozprávok. Tento rok si pripomíname 180. výročie narodenia Pavla Emanuela Dobšinského (1828 – 1885), jedného z najvýznamnejších uchovávateľov slovenského slovesného dedičstva a najaktívnejších kultúrnych dejateľov. P. Dobšinský je známy ako spisovateľ, národný buditeľ, zberateľ ľudových povestí, zvykov, povie, porekadiel a rozprávok. Plody jeho literárnej a zberateľskej činnosti sa stali neodmysliteľnou súčasťou slovenského kultúrneho dedičstva. Jeho dielo bolo preložené do 52 svetových jazykov.

Pedagóg, spisovateľ, zberateľ a vydavateľ ľudových rozprávok, prekladateľ, publicista, redaktor, kritik, folklorista, básnik, literárny historik

Pavol Dobšinský sa narodil 16. marca 1828 v Slavošovicach v rodine učiteľa. Prosperujúce baníctvo, rozmáhajúce sa trhovníctvo a bohatá remeselná výroba tu vytvárali okrem iného veľmi priaznivé materiálne predpoklady a podmienky pre rozvíjajúce sa národné hnutie.

Počiatky záujmu o slovesnú umeleckú tvorbu slovenského ľudu siahajú v Gemeri a v susednom Malohonte do 18. storočia. Ku Gemeru sa v prvých desaťročiach 19. storočia viaže aj významná a bohatá zberateľská činnosť Pavla Jozefa Šafárika, ktorej výsledky sú zaznamenané v Písniach svetských ľudu slovenského v Uhřích a tiež v jeho štúdiách venovaných slovanskej a slovenskej ľudovej poézii.

Po gymnaziálnych štúdiách v Rožňave (1837 – 1838) a v Miškolci sa Dobšinský dostal na lýceum do Levoče (1849 – 1850),

kde študoval filozofiu a teológiu. Pôsobil ako tajomník veľkorevúckeho farára Samuela Reussa. V rokoch 1855 – 1858 bol evanjelickým farárom v Bystrom (dnes Rožňavské Bystré). Od roku 1858 prednášal na novozriadenej Katedre slovenskej reči a literatúry na evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici a po roku 1861 bol evanjelickým farárom v Drienčanoch.

Pavol Dobšinský bol aktívnym členom Jednoty mládeže slovenskej. V Banskej Štiavnici sa podieľal na redi-

govaní časopisu pre umenie a literatúru Sokol, ktorý významne ovplyvňoval vtedajší kultúrny život na Slovensku. Básnickými prvotinami prispieval do študentských rukopisných zábavníkov Považje, Život, Holubica.

Od roku 1867 spolupracoval na vydávaní Zborníka slovenských národných piesní, povestí, prísloví, porekadiel, hádok, hier, obyčajov a povie (1. zv. 1870, 2. zv. 1874), prispieval doň a neskôr ho aj

Pavol Dobšinský

MÚZEUM SLOVENSKÝCH ROZPRÁVOK

S Pavlom Dobšinským sú nerozlučne späté Drienčany, obec ležiaca neďaleko Rimavskej Soboty, kde pôsobil od roku 1861 až do svojho skonu roku 1885, teda 24 rokov ako evanjelický farár, zberateľ ľudovej slovesnosti, spisovateľ, rozprávkar. Toto obdobie na fare v Drienčanoch, ktoré venoval zberateľskej a národopisnej práci, predstavuje vrchol jeho tvorivého úsilia. V obci dodnes stojí kostol, v ktorom kázal, prihovárал sa k ľudu, vlieval mu silu, lásku k rodu, mravnosť a dôveru k večným zákonom. Tu, na drienčanskom cintoríne našiel miesto svojho posledného odpočinku.

V roku 1995 bola na záchranu schátratej fary založená Nadácia Pavla Dobšinského. Jej cieľom bolo zachrániť neobývanú budovu fary. Vďaka obetavému úsiliu obyvateľov Drienčan, nespočítaným hodinám dobrovoľnej práce a pomocou peňazí získaných z darov a zo zbierky, sa faru podarilo zachrániť. Bola opravená strecha a budova bola sčasti omietnutá.

Pri 180. výročí narodenia P. E. Dobšinského miestna organizácia Maticе slovenskej s obcou Drienčany vyhlásili celoslovenskú zbierku na dokončenie rekonštrukcie fary a na inštalovanie stálej expozície diela P. Dobšinského. Rekonštruovaná fara by sa mala stať sídlom Múzea slovenských rozprávok, jediného svojho druhu a jedinečného svojím zameraním na Slovensku.

VAŠA FINANČNÁ PODPORA – V AKEJKOLIEK VÝŠKE – POMÔŽE ZACHRÁNIŤ A ZVELADIŤ TÚTO JEDINEČNÚ KULTÚRNU PAMIATKU.

Bankový účet číslo 2029797251/0200
Všeobecná úverová banka (VÚB) Rimavská Sobota.
Majiteľ účtu: Obecný úrad Drienčany
IČO klienta: 00649953
Heslo (nezabudnite uviesť):
MSR/ 2008. /Múzeum slovenskej rozprávky/
Electronic banking – IBAN: SK 14 0200 0000 0020 2979 7251
SWIFT(BIC) CODE: SUBASKBX
Adresa banky:
Všeobecná úverová banka (VÚB), Francisciho 1
SK - 97913 Rimavská Sobota
Telefón: 047/ 4695 472 047/ 5755 312
Fax: 047/ 5631 213
E-mail: fp_rimsobota@vub.sk

Platby v hotovosti sa dajú vykonať v každej pobočke VÚB na Slovensku. Svojím príspevkom podporíte vznik Múzea slovenských rozprávok, a tým pomôžete zachovať nenahraditeľné hodnoty pre ďalšie generácie. Blížšie informácie poskytuje Obecný úrad Drienčany.

Starostka: Viera Gregorčoková
Sekretariát: Soňa Giertliová
tel: +421 - (0)47 - 56 96 224
E-mail: ocu@driencany.sk
www.driencany.sk

Fara v Drienčanoch

redigoval. Zaslúhou Zborníka zosilnelo zberateľské úsilie na Slovensku.

Na diele Slovenské povesti sa významne podieľal aj A. H. Škultéty. Výsledky štúdia o ľudových rozprávkach publikoval Dobšinský v Úvahách o slovenských povestiach (1871). Život slovenského ľudu opísal v knihe Prostonárodné obyčaje, povery a hry slovenské (1880).

Svoje najväčšie dielo Prostonárodné slovenské povesti vydal Dobšinský na sklonku života. Táto dosiaľ najobsiahlejšia zbierka slovenských rozprávok vyšla v rokoch 1880 – 1883 v Martine v ôsmich zväzkoch a tvorilo ju 90 rozprávok. V krátkom príhovore opisuje Dobšinský pohnútky, ktoré ho viedli k zostaveniu a vydaniu tejto rozprávkovej zbierky. Staršie vydania slovenských ľudových rozprávok boli podľa neho už dávnejšie rozobraté a čitateľovi neprístupné. Doterajšie vydania však splnili významnú úlohu. Mnohí k nim siahli ako k dôležitému prameňu poznania života a kultúry slovenského ľudu. Do zbierky napokon zaradil aj väčšinu rozprávok zo zbierky J. Rimavského a v pozmenenej podobe aj niektoré ľudové rozprávky Slovenských pohádek a pověstí od B. Němcovej, ako napríklad Soľ nad zlato, O dvanástich mesiacikoch a iné. Ostatné rozprávky boli v Prostonárodných slovenských povestiach uverejnené po prvý raz.

Obsah Prostonárodných slovenských pověstí je žánrovo pestrý a bohatý. Zastúpené sú predovšetkým rozprávky fantastické. Okrem nich sa tu nachádzajú rozprávky zvieracie, legendárne, novelistické, realistické aj humoristické. Charakteristickým znakom tejto zbier-

ky je jednotná autorská línia všetkých rozprávok, mnohé časti boli upravené stylisticky.

Druhé vydanie (1959) bolo doplnené ilustráciami M. Benku, tretie vydanie vyšlo v roku 1966 a štvrté vydanie v roku 1973 spolu s textami knihy Slovenské povesti.

Dobšinský prekladal z viacerých jazykov, najmä z francúzštiny a angličtiny. Zaslúžil sa aj o zachovanie mnohých historických dokumentov (materiály o Jednote mládeže slovenskej, študentské zborníky, súbory ľudovej slovesnosti atď.) a o podchytenie talentov pre literatúru (J. Čajak, J. Botto, L. Kubáni).

Zomrel v Drienčanoch 22. októbra 1885.

Zdroj: www.osobnosti.sk

Spracovala: ik

Pôsobisko Pavla Dobšinského v Drienčanoch

BRAUER

FUCHS

LEHMEN

Anton Lehmden

sa narodil 2. januára 1929 v Nitre a od roku 1945 žije v Rakúsku. Vo Viedni študoval na Akadémii výtvarných umení u profesora Alberta Paris Guetersloha. Zúčastňoval sa výstav viedenského Art-Clubu a neskôr mnohých medzinárodných výstav. V rokoch 1962/63 pôsobil na univerzite v Istanbule a v rokoch 1971 - 1997 ako profesor na Akadémii výtvarných umení vo Viedni. Vo svojej tvorbe sa prikláňa k starým majstrom, ako sú P. Breugel a A. Altdorfer. Jeho témami sú udalosti z vojny, prírodné katastrofy, v neskoršom období krajina.

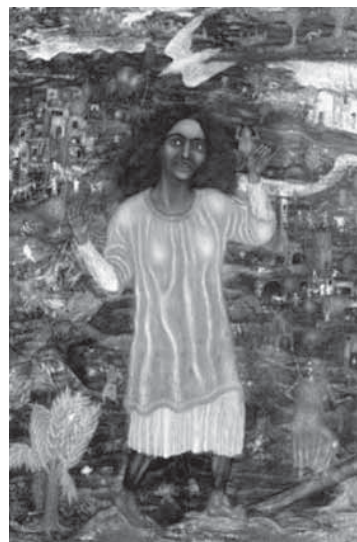
Koncom 60. rokov kúpil zámok Deutschkreuz v Burgenlande, kam sa presťahoval a ktorý neustále zveľaduje.

VÝSTAVA VO VIEDENSKOM BELVEDERI VERACHTETE PHANTASTEN ZAZNÁVANÍ FANTASTICKÍ REALISTI BRAUER·FUCHS·LEHMEN

Najvýznamnejší predstavitelia Viedenskej školy fantastického realizmu sa predstavujú od 20. mája do 14. septembra 2008 v priestoroch galérie Belveder. Po prvýkrát v histórii možno uvidieť retrospektívu hlavných diel umelcov Ernsta Fuchsa, Arika Brauera, Rudolfa Hausnera, Wolfganga Huttera a Antona Lehmdena. Práve posledne menovaný má slovenské korene.

Anton Lehmden, Colosseum 1959

Arik Brauer

Ernst Fuchs

VZKRIESENIE ČACHTICKEJ LEGENDY V NOVOM FILME JURAJA JAKUBISKA

Mimoriadna osobnosť Erzsébet Báthory - na Slovensku známa ako Alžbeta Báthoryová, zamestnáva historikov celé stáročia. Podľa zachovaných dokumentov je možné konštatovať, že Alžbeta bola šľachticnou pochádzajúcou z jedného z najvýznamnejších uhorských rodov. Do rodu Báthory patrila aj poľský kráľ Štefan Báthory či sedmohradské knieža Gabriel Báthory. Nemenej významné postavenie vojenského poradcu kráľa Rudolfa II. zastával jej manžel František Nádašdy, za ktorého sa vydala ako pätnásťročná.

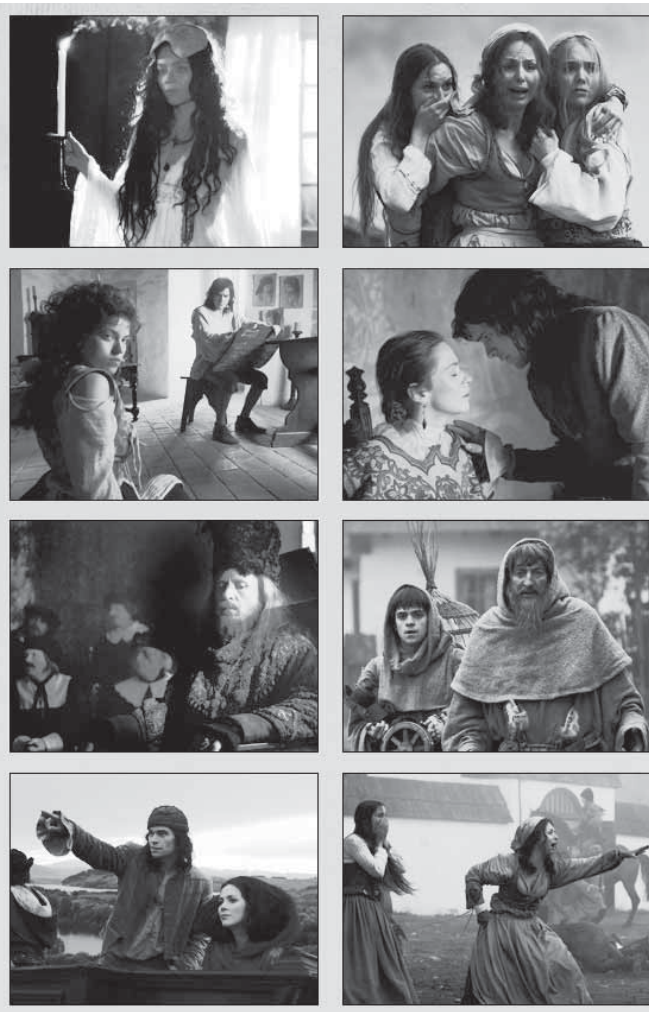
Jej život napriek obrovskému majetku nebol ľahký, nakoľko žila v storočí mocenských a náboženských vojen. Uhorsko bolo vtedy rozdelené na Habsburskú a Osmanskú ríšu. Na strane uhorskej politiky a vo vojne s Turkami zohrával významnú úlohu aj Alžbetin manžel František Nádašdy. A tak sa Alžbeta počas neprítomnosti svojho manžela musela sama starať o ich rozsiahle majetky.

Ešte aj dnes, takmer štyristo rokov po jej smrti je grófká Báthoryová opradená rúskom tajomstva. Hovorí sa o nej ako o ukrutnici a najväčšej vrahyni všetkých čias. V tejto súvislosti sa dokonca dostala do Guinnessovej knihy rekordov. Legendy o tejto nestarnúcej kráske a zároveň krvilačnej grófkke žijúcej na Čachtickom hrade boli literárne viackrát spracované. Naďalej ale sa pohľady na jej život rozchádzajú.

Juraj Jakubisko napísal scenár a zároveň jej príbeh režíroval. Po prečítaní publikovaných diel a preštudovaní historických materiálov dospel k záveru, že táto renesančná, inteligentná a vzdelaná žena bola obeťou tých, ktorí túžili po jej majetku. Vo filme sa Jakubisko snažil držať historických údajov a známych faktov, ale biele miesta v jej živote doplnil svoju fantáziou. Báthoryčku stavia skôr do pozície obete ako vrahyni. Vzniklo dielo, ktoré je novým pohľadom na tajomnú grófkku s charakteristickým Jakubiskovým filmovým rukopisom.

Film Bathory zachytáva príbeh Alžbety Báthoryovej na pozadí zúriacej vojny s Turkami. Je to príbeh o manželskom pute najmocnejších uhorských rodov Báthoryovcov a Nádašdyovcov, ako aj o intrigách palatína Juraja Thurza a láске medzi Alžbetou a talianskym maliarom Caravaggiom.

BATHORY

Do hlavných úloh filmu obsadil Jakubisko množstvo zahraničných, ako aj českých a slovenských hercov. V úlohe Alžbety uvidíme britskú herečku Annu Friel, ako jej manžel František Nádašdy sa predstaví Vincent Regan, Caravaggia stvárnil Hans Matheson a štvoricu hlavných úloh uzatvára Karel Roden ako Juraj Thurzo. V ďalších úlohách uvidíme zo zahraničných hercov aj Franca Nera, Tima Preecea, z česko-slovenských hercov sa predstavia Deana Horváthová, Bolek Polívka, Marek Vašut, Jiří Mádl, Lucie Vondráčková, Andrej Hryc a ďalší.

Film vznikol v produkcii viacerých spoločností a okrem iného bol podporovaný aj Slovenskou republikou. Je to jedna z najdrahších filmových produkcií posledných rokov v strednej Európe a do kín sa dostala v júli tohto roku. Filmová premiéra filmu Bathory bola v rámci Medzinárodného filmového festivalu Karlové Vary, kde zároveň získal Juraj Jakubisko ocenenie za umelecký prínos v svetovej kinematografii. Jakubisko označuje film ako jedno z jeho najťažších diel. Jeho hlavná predstaviteľka, anglická herečka Anna Friel bola nominovaná na cenu Zlatý glóbus. Recenzie na toto Jakubiskovo dielo sa veľmi líšia, a preto bude najlepšie vytvoriť si vlastný názor a na to treba ísť do kina... ■

Podľa www.thebathorymovie.com spracovala zl.

JA MALKÁČ ALEBO ĽUBO DOBROVODA A SLOVENSKÁ LITERATÚRA

Stretnúť zoči-voči slovenského spisovateľa Ľuba Dobrovodu je zážitok. A to z viacerých dôvodov. Dobrovoda sa neštylizuje do nijakých polôh, nepestuje intelektuálny slovník a neskrýva svoje vlastné ja za nijaké klišé. Dobrovoda je ako jeho romány: „smutno-srandovinový“. Jednoducho „takýtok“.

V jednoduchosti je sila. Ale prečo je to tak? Nič v podstate nie je jednoduché a to nejednoduché, komplikované a z každého pohľadu iné treba nejako opísať. A ak sa to vyjadrí jednoduchou vetou, a to takou, že až zamrazí, takou, pri ktorej autor trafil do toho najčernejšieho, je v tom sila.

Taký pocit mám, keď počúvam Dobrovodu. Taký pocit mám, keď ho čítam. Jeho prednes je nezameniteľný, jeho knihy by som zakázala nahlas čítať iným osobám. Na to má oprávnenie len on. Jeho rozprávačský talent a interpretácia sú jedno telo, jedna duša. Je to spi-

sovateľ a herec v jednej osobe, len s tým rozdielom, že on úprimne stelesňuje sám seba. Jeho humor je rafinovaný, krutý, ale zároveň citlivý a zhovievavý.

„Ten deň, na ktorý by som najradšej zabudol, začal sa už ráno.“

Dobrovoda má pamäť ako slon. Milosť všetkým jeho príbuzným, kamarátom a známym.

„Ten deň, na ktorý by som najradšej zabudol, začal sa už ráno. Ibaže to bolo hnusné ráno. Aj keď začalo úplne normálne. Mama sa hádala so starou mamou a potom vstal tatko a povedal *Preboha, aspoň na Vianoce budme ľudskými bytosťami a nie ľútou zverou!* On hovorí úplne hereckým hlasom, lebo bol kedysi herec a mama to neznáša a stará mama tiež nie. Tak mu začnú obidve nadávať, mama po česky a stará mama normálne. Ja trochu revem, lebo môj list Ježíškovi za oknom asi anjel nenašiel.

Nikto si ma nevšíma, tak musím revať oveľa viac. Až potom sa tatko opýta: *Čo sa preboha deje tomu nepodarenému decku?* To už revem naozaj, lebo nechcem byť nepodarený, keď sú Vianoce.

Idem k oknu a ukazujem list. *To snáď není pravda, že si to nevybral!* kričí mama, ale ja neviem kto, čo.

Mami, prečo tu nebol anjel?
Protože, když uviděl tyhle lidi, uletěl! Ale to nevdá, Ježíšek ví, co si přeješ.

Stará mama ide rýchlo k mame, ale tatko medzi nich skočí a kričí: *Aspoň na Vianoce nechcem byť krotiteľ šeliem.*

A čo, keď sa k nám bude Ježíško tiež báť, keď uvidí starú mamu?

Neboj se, pohladká ma mama, Ježíšek už viděl i horší a nebál se.

Som rád, že sa Ježíško ničoho nebojí. Keby sa aj bál, môže si požičať moje darčeky, čo mi donesie. Objednal som si pušku od Winetua, samopal, nožík, pištoľ a ešte aj revolver, lebo ten si objedná aj Dodo a budeme sa potom celé Vianoce zastreľovať. Dodo dole, Ľubo dole, to kričíme, je to parádna hra.

Idem sa umyť, a keď vyleziem z kúpeľne, stará mama sa obúva v predsieni, celá oblečená s kufrom, a hovorí: *Idem do kúpeľov, už tu nebudem ani minútu.* Takto odchádza každé Vianoce.

Také šťastie nás nikdy nemůže potkat, hovorí mama, *to by bol najkrajší darček.*

No tak šťastné a veselé, povie stará mama a tvári sa, že odchádza.

Tatko ju začne prosiť a hovorí: *Mami, to nám nemôžeš urobiť, bez teba to nejde!*

Stará mama si utiera suché oči a povie: *Aj tak sú to už posledné Vianoce, o rok už tu nebudem, cítim to!*

A kde budeš, stará mama? pýtam sa.

Mama povie: *Nikde nebude. Stará mama tu bude navždy, tak ako komunizmus a Lenin.*“

Viedenské literárne revy 2008 s Dadom Nagym a Ľubom Dobrovodom sa pretiahli hlboko do noci. A čudujete sa? Dobrovoda čítal jeden úryvok za druhým, skákal Dadovi do reči... a publikum? Keď sme boli deti, hovorili sme si pri veľkej zábave, že sa ideme ušúľať od smiechu. A takýto pocit som po dlhom čase mala aj ja. ■

Ľubo Dobrovoda (45)

je autorom beletristických kníh *Ja malkáč* (2005) a *Ja veľkáč* (2008). Čechoslovakista Dobrovoda pochádza zo zmiešanej česko-slovenskej rodiny. Píše po slovensky, ale dobre ovláda aj češtinu.

Debut, ktorým autor vstúpil na slovenskú literárnu scénu až po štyridsiatke – *Ja malkáč* mal podtitul *Román smutno-srandovinový Takýtok* – je považovaný za „jednu z najzábavnejších kníh tretieho tisícročia“. Jeho dlho očakávané voľné pokračovanie *Ja veľkáč* je návratom do čias, ktoré sám autor charakterizuje vlastnými slovami: Doba na h..., ľudia na h..., móda na h..., tak prečo mi to, kurník, chýba? Čo som sa zbláznil už úplne?

Dobrovoda vydal mnoho poviedok, ktoré vyšli v časopisoch. Medzinárodný PEN klub si ho vybral za svojho zástupcu slovenských spisovateľov pre literárne podujatie Café d' Europe v máji 2006, keď vo všetkých hlavných mestách Európy v rovnakom čase čítali svoje práce autori, ako Garton Ash, Václav Havel, Gábor Gergey či Umberto Eco. Na túto príležitosť Dobrovoda napísal jednu z jeho najznámejších poviedok *Potichu som Euro-pán*.

S manželkou a tromi deťmi Dávidom (23), Denisom (17) a Deniskou (8) žije v Bratislave. Je považovaný za „najsvalnatejšieho slovenského spisovateľa“, pretože alkohol a cigarety sa rozhodol nahradiť pravidelným tréningom v posilňovni.

Zdroj: www.bleskovky.sk

Ahoj decká,
najmä tie slovenského pôvodu
v Rakúsku, ale aj tie slovenského
pôvodu na celom svete!

Prečo začínam takto zoširoka? Viete vy, milé deti, že tento náš časopis vozia poštové lietadlá až za oceán do d'alekej Ameriky? Preto som si povedala, že práve dnes nastal čas tieto deti nejak špeciálne oslovit', teda vlastne všetky deti na celom svete, ktoré hovoria po slovensky. Slovenčina je veľmi pekný jazyk, povedala by som, že pre nás ten najkrajší, pretože sme ho počúvali už v mamičkinom brušku, ešte dobre schovaní pred svetom. Bol to mamin vnútorný hlas, ktorý sa nám prihovárал po slovensky. Preto ovláda každé dieťa najprv materinský jazyk. A čuduj sa svete, aj ním najradšej rozpráva! Preto sa vždy nad tým pozastavím, že Rakúšaní tomu nerozumejú a vždy sa ma spytujú, ako doma rozprávame. Ako by sme mali rozprávať, keď náš materinský jazyk je slovenčina. Tak sa im to pokúšam vysvetliť: „Keby ste vy žili v Kanade, rozprávali by ste sa medzi sebou doma po anglicky?“ A oni po kratšej úvahe na to: „Samozrejme, že nie!“ A ja sa pýtam: „A ako by ste sa teda rozprávali?“ A oni: „No predsa po nemecky!“ Nemusím to ani komentovať. Veď používať materinský jazyk je ten najprírodzenejší kontakt so svetom, preto by malo byť najprírodzenejšie, tolerovať rôznorodosť materinských jazykov a tešiť sa z bohatstva kultúr.

My sa z nich tešíme a učíme sa aj iné materinské jazyky, aby sme sa mohli spoznávať, aby sme si mohli porozumieť. Viete, že bol jeden pán, ktorému veľmi ležalo na srdci, aby ľudia mali jeden jazyk, ten by všetci poznali a rozumeli si navzájom? Tak vymyslel umelý jazyk esperanto. A viete aj prečo všetci týmto jazykom nehovoríme? No predsa preto, že sme ho nepočuli v mamičkinom brušku!

Porozumenie medzi materinskými jazykmi vám zo srdca želá

Vaša Ina

Ina Konrad

POVIEDOČKY Z POLIČKY

Tieto poviedочки boli u nás doma dlho odložené na policičke. Boli napísané modrým atramentom na snehobielom papieri, tak ako sa už poviedky dávno nepíšu. Nie že by sa im to nepáčilo, ale až keď sa od kníh, ktoré na policičku pribudli, dozvedeli o technickom pokroku, rozhodli sa, že aj ony chcú byť pokrokové a jedného krásneho dňa z tej medzičasom preplnenej policičky spadli na zem. Ako sa im to podarilo, neviem, ale teraz už sedím za počítačom a ťukám do klávesnice, lebo všetkými prstami naraz písať neviem. Aj som si raz kúpila program na písanie všetkými desiatimi prstami, ale však to deti (a aj vy, dospeláci) poznáte, učenie vo voľných chvíľach odkladáme, až ho odložíme tak, že zabudneme na to, čo sme sa vlastne chceli naučiť.

Vždy mám radosť, keď niečo také, ako tieto poviedочки po rokoch nájdem. Teraz sa so svojou radosťou chcem podeliť aj s vami, milé deti (aj dospelí), lebo poviedčky ma vrátili do čias, keď bol môj druhorodený ešte menší ako ja a učil sa logicky argumentovať; a povedzme si na rovinu, to je u detí vždy veľká zábava.

Pekné čítanie vám želá Vaša Ina

POVIEDOČKA O LAMPE

Kde bolo, tam bolo, bola raz jedna lampa. Nebola to obyčajná lampa, ale zázračná. Nebola až tak neobyčajná ako Aladinova zázračná lampa. Mohli by ste ju sľúčať a sľúčať a keby ste ju došľúchali, určite by sa vám nezjavil duch lampy, iba že by ste duchom lampy nazvali suseda pána Fischera, bez ktorého sa u nás na ulici nič nešuchne, teda ani sľúchanie nejakej lampy nie.

Táto pouličná lampa stojí pri našom dome a blikotavým rozsvetovaním nám večer oznamuje, že sa stmieva, a svojím zhasínaním, že už svitlo. Vždy keď sa rozsvieti, mama zatahuje žalúzie so slovami, že susedia nám vidia až do žalúdka. Do môjho žalúdka isto nevidia, lebo tam mám tmú. Keď si naň cel-

kom zblízka zasvietim baterkou – tou, čo otec nemá rád, keď ju nevie nájsť – a to je vždy, keď si svietim do žalúdka alebo inde – tak teda, keď si na môj žalúdok celkom zblízka zasvietim, vidím len kožu a aj to iba zvonka.

Aj tak by som nechcel, aby mi bolo vidieť, čo mám v žalúdku, lebo mama by sa nepotešila, keby vedela, čo všetko som z nášho „sladkého“ šuplíka naraz pojedol.

Iste ste už pochopili, prečo je naša pouličná lampa zázračná. No jednoducho preto, že nám robí svetlo v žalúdku, hoci ja mám o tom nemalé pochybnosti. Ale prečo by potom moja mama zatahovala žalúzie? ■

POVIEDOČKA O HLUCHOTE

Hluchota je, keď sa vôbec nič nepočuje. Ani trošku, absolútne nič. Preto mojej mame neustále vysvetľujem, že ja nie som hluchý. Nie som hluchý, keď na mňa volá a ja na poschodí počúvam Eminema. A nie som hluchý ani vtedy, keď mi hovorí, že si mám umyť zuby alebo ísť spať. A vôbec nie som hluchý, keď je obed a polievka je už naliata v tanieroch.

Keby som bol hluchý, musela by sa moja mama so mnou rozprávať po-sunkovou rečou pre hluchonemých. A takú neovláda. Teda neovláda ju kompletne, ale niektoré posunky pozná veľmi dobre. Napríklad, keď mi rukou alebo vztýčeným ukazovákom pohrozí alebo sa rukou chytí za čelo - vtedy viem, že je zle a od strachu, čo bude, onemiem. Že by som bol hluchonemý? ■

POVIEDOČKA O STOLIČKE

Na stoličke sedíme. Aj ja sedávam na stoličke, hoci moja mama hovorí, že to, čo ja robím, nie je žiadne sedenie. Hovorí tomu vrtenie alebo kľáčanie. Podľa nej vždy „sedím“ ďaleko od stola a keďže ani tanier si nikdy nepritiahnem, nemôžem prakticky jesť bez toho, aby sa nestala nejaká malá katastrofa. Potom sa s mamou hádame, či ten flak na tričku je tiež od polievky ako ten na nohaviciach. Alebo je od sirupu proti kašľu. Lebo keby bol od sirupu proti kašľu, musel by som si dať ešte jednu lyžičku a to by som neprežil.

Mama mi vždy vyčíta, že som zlý pacient. Má pravdu - namiesto ležania v posteli, teda pokiaľ nemám vysokánsku teplotu a pred očami „hviezdičky“, pobehujem po dome a vymýšľam, čo by som

robit. Najradšej som na terase alebo v záhrade - samozrejme bez papúč, čapice a šatky na krku, čo moju mamu, ako ona hovorí, privádza do šialenstva. Vždy vravieva, že keď nechcem ležať, nech si aspoň pokojne sadnem na zadok. Ale ako, keď neviem sedieť? ■

DETSKÉ FAŠIANGY NA OTTO-BAUER-GASSE

Aj tento rok sa naše detičky poobliekali do tých najúžasnejších prevlekov a vnikli do svetov iných bytostí. Vraj to je aj potrebné raz za čas ostať nepoznaný, hrať sa na niekoho iného, vteliť sa do iných bytostí a chvíľu žiť v ich svete - s kostýmom a maskou sa to dá. Platí to, čo hovoril majster Jan Werich: „Je to pravda odveká, šaty robia človeka.“

Helena Steiner

KUJEM, KUJEM PODKOVIČKU

Začiatkom júna ožili dolné Kysuce folklórom. V Ochodnici a Kysuckom Novom Meste sa uskutočnil druhý ročník detského folklórneho festivalu „Kujem, kujem podkovičku“, na ktorom sa prvýkrát predstavil aj zahraničný hosť. Tým hosťom bol súbor Rozmarín z Viedne a pozvanie na tento festival dostal z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Festival otvoril letnú sezónu podujatí pod holým nebom. V krásnom horskom prostredí v amfiteátri v Ochodnici sa predstavil aj domáci detský folklórny súbor Kýčerka a ďalšie detské súbory z Kysúc a Oravy. Ľudové umenie opäť potešilo srdcia mnohých návštevníkov.

Vydarené podujatie umocnili tvorivé dielne ľudových remesiel v ZŠ v Ochodnici, kde si deti zo súborov i školy mohli vyskúšať, ako sa vyrábajú košíky, medovníky, drôtované či háčkové ozdoby.

Deti zo súboru Rozmarín, sprevádzané svojou kapelou, predviedli tanečné a spevácke umenie aj na verejnom vystúpení na Námestí slobody v Kysuckom Novom Meste. Nielen na vystúpeniach v zahraničí, ale aj tu sa dočkali ich kroje veľkého obdivu. Za krásne vystúpenie si odniesli jednu veľkú medovníkovú podkovu. Súbor Rozmarín svojimi vystúpeniami na Kysuciach potvrdil, že slovenské ľudové umenie žije aj za hranicami Slovenska. ■

Foto: archív autorky

SLOVENSKÝM GAZDINKÁM V ZAHRANIČÍ VENUJEME TÚTO STRÁNKU KEĎ SA DOSTANÚ KU SLOVENSKÝM SYROM, VYNIKAJÚCIM OŠTIEPKOM A PARENICIAM, MOŽNO AJ OD FIRMY MONAMILK Z LIPTOVskej OSADY POD TATRAMI, TAK IM ODPORÚČAME TIETO ŠPECIÁLNE RECEPTY. DOBRÚ CHUŤ!

VYPRÁŽANÝ OŠTIEPOK

• Potrebujeme • oštiepok • 100 g strojovej šunky • vajce • 2 surové zemiaky • 100 ml svetlého piva • 200 g hladkej múky • lyžičku mletého korenia • lyžičku mletej papriky • petržlenovú vňať na ozdobu •

Oštiepok nakrájame na kolieska s hrúbkou asi pol centimetra, každé mierne okoreníme a opaprikujeme z jednej strany. Medzi dve kolieska vložíme plátok šunky a obalíme hladkou múkou.

Takto pomúčené vložíme do cestíčka, ktoré pripravíme z hladkej múky, vajca, nastrúhaných zemiakov a trošky svetlého piva. Obalené cestíčkom vyprážame na horúcom oleji z oboch strán. Vyprážaný oštiepok ozdobíme kúskom petržlenovej alebo zelerovej vňate.

VYPRÁŽANÉ KORBÁČIKY Z OVČIEHO SYRA

• Potrebujeme • syrové korbáčiky (údené alebo neúdené) • vajce • múku • strúhanku • olej na vyprážanie •

Syrové korbáčiky obalíme v múke, rozšľahanom vajci a strúhanke. Vyprážame na horúcom oleji. Podávame so zemiakovou kašou a tatárskou omáčkou. Alebo len tak ako chufovku.

ZAPEČENÝ OVČÍ SYR

• Potrebujeme • 6 vajec • 500 g ovčieho syra • 250 ml mlieka • 60 g masla • maslo na potretie a vymastenie formy • 500 g lístkového cesta • 80 g hladkej múky • na hrot noža mletého bieleho korenia • 1/2 lyžičky soli •

Lístkové cesto necháme trocha zmäknúť. Čerstvý ovčí syr popučíme. Na panvici roztopíme maslo, primiešame múku, prilejeme mlieko a za občasného pomiešania povaríme asi 5 minút.

Potom omáčku trocha osolíme, okoreníme a za občasného premiešania ju necháme vychladnúť. Nakoniec do vychladnutej omáčky zamiešame vajcia a popučený ovčí syr. Lístkové cesto rozvaľkáme na 6 kruhov veľkých ako tortová forma a všetky na vrchnej strane potrieme maslom. Aj formu s odnímateľným dnom vymastíme maslom, uložíme do nej jeden kruh cesta, natrieme ho tenkou vrstvou syra, prikryjeme ďalším kruhom a znova rozložíme vrstvu syra. Postup opakujeme, až kým všetky kruhy cesta neuložíme do formy. Nakoniec priložíme posledný kruh

cesta a pečieme v mierne vyhriatej rúre asi hodinu. Po upečení formu otvoríme, pokrm vyberieme a nakrájame na rezy ako tortu.

SYROVÉ PIROHY

• Potrebujeme • 250 g hrubej múky • 2 veľké vajcia • trochu vody • Náplň: • 200 g tučného tvarohu • veľké vajce • 4 lyžice strúhaného čedaru • soľ • čierne korenie • strúhaný muškátový orech • Dokončenie: • 50 g masla na pomastenie • strúhaný čedar na posypanie • soľ •

Z hrubej múky, vajec a trochy vody pripravíme cesto, ktoré rozdelíme na dve polovice a z každej vyvaľkáme rovnako veľké tenké štvorce. Na jeden štvorec naznačíme tupou hranou noža menšie štvorčeky a do ich stredov kladieme po troche plnky. Tú pripravíme zmiešaním uvedených prísad. Cesto s plnkou prikryjeme druhým štvorcem cesta a v miestach, kde sme naznačili štvorčeky, cesto pritlačíme tak, aby sa obidva pláty dobre spojili a radličkou nakrájame štvorčeky. Tie zavaríme vo vriacej osolenej vode a keď vyplávajú na povrch, varíme ich ešte 2 - 3 minúty. Potom ich vyberieme do misky, pomastíme maslom, posypeme strúhaným syrom a dosolíme.

Ilustračné fotografie: www.Monamilk.sk

MILÍ ČLENOVIA A PRIATELIA RAKÚSKO-SLOVENSKÉHO KULTÚRNEHO SPOLKU,

ďakujeme za vašu priazeň a dovoľíme si vás upozorniť na zaplatenie členského alebo dobrovoľného príspevku, bez ktorého by naše aktivity neboli možné.

Riadny člen: 1 rok / € 23,-
2 roky / € 42,-

Študent: 1 rok / € 7,-
2 roky / € 12,-

Podporujúci člen: 1 rok / € 50,-

PSK 60000 Kontonummer 92040212

Milí krajanovia,

ak sa na potulkách Slovenskom dostanete pod Tatry, navštívte predajne firmy **Monamilk**, čakajú tam na vás typické slovenské syrové výrobky.

Liptovská Osada:

denne od 8:00 - 19:00

Tatranská Štrba:

po - pia: 8:00 - 17:00

so - ne: 7:00 - 17:00

Bystrá:

DOČASNE ZATVORENÉ

po: zatvorené

ut - štvr: 9:00 - 17:00

pia - ne: 9:00 - 18:30

Šútovo:

denne 9:00 - 21:00

www.monamilk.sk

www.slovaci.at

Zmena programu vyhradená!
Programmänderungen vorbehalten!

IMPRESSUM

Pohlady, redakcia:

adresa, telefón a fax ako pri vydavateľovi.

Vydavateľ: Rakúsko-slovenský kultúrny spolok -

Österreichisch-slowakischer Kulturverein

Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien,

Tel.: 00431/596 13 15, Fax: 00431/595 57 99

Šéfredaktorka: Ingrid Konrad

Redakčná rada: Zuzana Lettner, Vlado Mlynár,

Jozef Macura, Martina Víglášká

Lektorka: Marta Bábiková

Grafická úprava: Gabriel Štrba

Články podpísané menom alebo skratkou autora nemusia vyjadrovať mienku redakcie.

Redakcia si vyhradzuje právo príspevky krátiť a upravovať.

Tlač: Tlačiareň Dóša, s.r.o. Bratislava

Tento časopis vychádza vďaka finančnej podpore Úradu rakúskeho spolkového kancelára.

Die Herausgabe dieser Zeitschrift wird vom Bundeskanzleramt der Österreichischen Republik finanziert.

Záujem o predstavenia súboru Rozmarín v poslednom období veľmi vzrástol. Deti zo súboru mali len počas mesiacov máj a jún 2008 až 8 vystúpení a okrem tých dostali ponuky na tri festivaly, čo museli z časových dôvodov odrieknuť.

POZNÁTE HISTÓRIU MESTA, V KTOROM ŽIJETE?

Chceli by ste svojim priateľom a známym ukázať Viedeň? Chceli by ste darovať prehliadku mesta? Ak máte záujem o prechádzky po imperiálnej Viedni, zastrčených dvoroch a uličkách, či pre-

hliadku zámku Schönbrunn s odborným výkladom v slovenčine, češtine alebo nemčine, ozvite sa!

Kontakt: Ing. Jana Gregor

- certifikovaná viedenská sprievodkyňa
T 0676/9713113

E-mail: j.gregor@roggers.com

Milí rodičia, milé deti,

po ročnej prestávke opäť oživa vyučovanie slovenčiny pre deti, ktoré sa chcú zdokonalíť vo svojom materinskom, resp. otcovskom jazyku.

Kde?

V priestoroch RSKS

na Otto-Bauer-Gasse 23/ 11.

Kedy?

Od septembra 2008, vždy v sobotu, v čase od 17.00 do 18.00 v týchto termínoch:

september: 6., 13., 27.

október: 11., 25.

november: 8., 22., 29.

december: 13.

Ako?

Záujemcovia sa môžu prihlásiť na adrese giva@centrum.sk alebo na telefónnom čísle 01/ 207 22 50 (aj odkazovač).

Na naše prvé stretnutie 6. septembra 2008 sa teší Iveta Dupor

REDAKČNÁ UZÁVIERKA DVOJČÍSLA 2/2008 JE 30.SEPTEMBRA 2008

Sekretariát RSKS

Otto Bauer Gasse 23/11, 1060 Wien

Úradné hodiny: utorok: 08.00 – 09.30

štvrtok: 17.00 – 18.30

T 0043(0)1/596 13 15

F 0043(0)1/595 57 99

rsk@slovaci.at, sova@slovaci.at

Rímsko-katolícke bohoslužby v slovenskom jazyku

Každú nedeľu a vo sviatok o 18.00 hod.

Pfarre an der Muttergotteskirche,

Jacquingasse 12, 1030 Wien

Bei Nichtzustellung bitte zurück an ÖSKV,

A-1060 Wien, Otto Bauer Gasse 23/11.

Österreichische Post AG,

Info. Mail Entgelt barbezahlt

INZERCIA/ ANZEIGEN

pre členov a dobrovoľných prispievateľov zdarma/ für die Vereinsmitglieder und Förderer kostenlos. Ceny/ Preise:

do 50 slov bez obrázku/ bis 50 Wörter ohne Bild € 5,-

do 50 slov s obrázkom/ bis 50 Wörter mit Bild € 7,-

S obrázkom alebo bez obrázku/ mit oder ohne Bild

• 1/8 A4 € 10,-

• 1/4 A4 strany € 15,-

• 1/2 A4 strany € 20,-

• A4 strana € 40,-